

www.limburg.nl

Nota van antwoord bij het ontwerp
Natura 2000-plan Bunder- en Elslooërbos (153)
Beantwoording inspraakreacties op
Ontwerp Natura2000-plan

September 2023

provincie limburg

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg.

September, 2023

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Deel A: Inleiding	4
2 Deel B: Zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-plan	5
3 Deel C: Reacties op verzoek tot medewerking uitvoering maatregelen	38
4 Deel D: Ambtelijke wijzigingen	41
5 Deel E: Overzicht Inspraak- en bestuurlijke reacties	42

1 Deel A: Inleiding

Deze nota van antwoord omvat de beantwoording van Gedeputeerde Staten van Limburg op de zienswijzen die zijn ingediend op het in december 2020 vastgestelde ontwerp-Natura 2000-plan Bunder- en Elslooërbos (153).

De provincie heeft als bevoegd gezag het ontwerp-Natura 2000-plan conform artikel 2.3 van de Wet natuurbescherming en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) ter inzage gelegd.

Procedure

Het ontwerp Natura 2000-plan heeft zes weken ter inzage gelegen gedurende de periode van 18 januari 2021 tot en met 1 maart 2021. In deze periode bestond voor eenieder de mogelijkheid zienswijzen in te dienen op het ontwerp Natura 2000-plan.

De terinzagelegging is met een kennisgeving aangekondigd op www.overheid.nl. Er bestond de mogelijkheid om schriftelijk, digitaal of mondeling zienswijzen in te dienen op het ontwerp Natura 2000-plan.

Zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-plan

Gedeputeerde Staten van Limburg ontving binnen de terinzageperiode zienswijzen van 15 instanties en particulieren. Dit betreft Waterschap Limburg, Limburgse Land- en Tuinbouw Bond, Stichting Het Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, ProRail en tien particulieren (voornamelijk agrariërs) of hun vertegenwoordigers.

In **deel B** van deze nota van antwoord zijn per indiener de zienswijzen (vraag) weergegeven. Particulieren die zienswijzen hebben ingediend zijn in de nota geanonimiseerd. De zienswijzen worden door Gedeputeerde Staten gemotiveerd beantwoord (antwoord). Waar de zienswijzen daartoe aanleiding geven is onder conclusie aangegeven op welke wijze de plantekst van het Natura 2000-plan is aangepast.

Reacties op verzoek tot medewerking uitvoering maatregelen

Aan de uitvoeringsorganisaties die actief zijn binnen het Natura 2000-gebied is schriftelijk gevraagd – volgens artikel 2.3 lid 3 van de Wet Natuurbescherming 2017– de uitvoering van nader aangeduide maatregelen uit het Natura 2000-plan op zich te nemen. De uitvoeringsorganisaties betreft: ProRail, gemeente Meerssen, Waterschap Limburg, Stichting Het Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer. De reacties van deze organisaties zijn weergegeven in **deel C** en voorzien van een antwoord van GS.

Ambtelijke wijzigingen

In **deel D** is aangegeven welke ambtelijke wijzigingen in de plantekst zijn doorgevoerd. Sinds de terinzagelegging van het plan hebben zich wijzigingen voorgedaan op het gebied van beleid, wettelijke kaders, plannen en regelgeving. Een actualisatie hiervan is doorgevoerd.

Overzicht inspraak- en bestuurlijk reacties.

In **deel E** wordt een overzicht gegeven van instanties en particulieren die zienswijzen hebben ingebracht. Tevens zijn hier ontvangen reacties van de uitvoerende partijen opgenomen t.a.v de bereidheid om instandhoudingsmaatregelen op hun eigendommen uit te voeren. De instanties en particulieren zullen na vaststelling van het Natura 2000-plan de nota van antwoord toegestuurd krijgen.

2 Deel B: Zienswijzen op het ontwerp Natura 2000-plan

Indiener 1: Waterschap Limburg

Vraag 1. Vergroten infiltratie van water op plateau in regenwaterbuffers waterschap

Indiener geeft aan dat er maar beperkte mogelijkheden zijn voor de maatregel 'vergroten infiltratie op het plateau in bestaande buffers' van het waterschap omdat de infiltratietijd beperkt is (leegloop binnen 24 uur) en er sediment met het water afstroomt dat in de regenwaterbuffers neerslaat waardoor infiltratie bemoeilijkt wordt en onderhoud van infiltratievoorzieningen nodig maakt.

Antwoord:

Voor infiltratie van regenwater te bevorderen om het grondwater aan te vullen en de kweldruk te verhogen, is in het kader van het Natura 2000-plan in beeld gebracht waar en hoeveel bestaande regenwaterbuffers hieraan kunnen bijdragen door de infiltratiecapaciteit van de buffers te verhogen. In het ontwerpplan (p. 107) is geconstateerd dat er bij het beter infiltrerbaar maken van de buffers zich mogelijk knelpunten voor doen met dichtslibben van de infiltratievoorziening en de waterkwaliteit. Er zal bij de verdere uitwerking dan ook in samenwerking met waterschap Limburg nader gekeken worden hoe deze knelpunten opgelost kunnen worden en welke regenwaterbuffers daadwerkelijk geschikt zijn voor het infiltreren van regenwater naar het grondwater.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 2. Mogelijkheid van bodembeheermaatregelen en KLE's t.b.v. verbeteren infiltratie.

Indiener geeft aan dat in het plan maatregelen ontbreken zoals voorgestaan in de Propositie Heuvelland: bodembeheer en kleinschalige landschapselementen.

Antwoord:

In het Natura 2000-plan wordt onder maatregel M.153-5 'vermindering uitspoeling nutriënten intrekgebied' (p. 108) verwezen naar het gebiedsplan en plan van aanpak van het Interbestuurlijk programma (IBP)-Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg (Propositie Heuvelland) en de uitvoering hiervan. De uitvoering van Propositie Heuvelland als maatregel voor het verminderen van de uitspoeling van nutriënten, laat de overige doelstellingen en maatregelen van de Propositie Heuvelland onderbelicht, namelijk het bevorderen van infiltratie van regenwater door middel van bodembeheer en het voorkomen van afstroming en wateroverlast. De opmerking van indiener is dan ook terecht dat de doelstelling van de propositie t.b.v. infiltratie en afspoeling vermeld dient te worden. Voor de wijze waarop hier concreet invulling aan wordt gegeven in de vorm van maatregelen, verwijzen wij naar het gebiedsplan en plan van aanpak.

Conclusie: Plantekst als volgt wijzigen: bij maatregel M.153-5 op p. 108 zal in de zin "Aanvullend op het generieke beleid...verder terug te dringen" de volgende tekst worden toegevoegd: "..., infiltratie van regenwater op agrarische percelen te bevorderen, en oppervlakkige afstroom van water en wateroverlast te voorkomen". Aansluitend op de zin eindigend met "...in hun bedrijfsvoering in te passen.", wordt de volgende zin toegevoegd: "Doelstelling, aanpak en beoogde resultaten zijn vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst met bijbehorend gebiedsplan en plan van aanpak, en door gebiedspartijen en Gedeputeerde Staten van Limburg ondertekend in november 2020."

Vraag 3. Verondiepen van ingesneden heuvellandbeken door beekbodemverhoging

Indiener geeft aan twijfels te hebben over haalbaarheid en wenselijkheid van beekbodemverhoging bij sterk ingesneden heuvellandbeken vanwege de deels slechte bereikbaarheid, het risico van wegspoelen aangebracht bodemmateriaal en de versturende werking op de beek en directe

omgeving. Er dient een afweging gemaakt te worden van de wenselijkheid van de maatregel in relatie tot de kwaliteit van de aquatische levensgemeenschappen in de beek. Indien er vraagt nadrukkelijk het aspect haalbaarheid mee te nemen in het onderzoek naar beekbodempoging.

Antwoord:

De problematiek van de ingesneden heuvellandbeken en de mogelijke aanpak hiervan speelt in meerdere Natura 2000-gebieden in het Heuvelland. De aanpak is in het Natura 2000-plan opgenomen als een kennisleemte (L4) waarvoor nader onderzoek nodig is. In het kader van het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) is daarom het onderzoek “Diepe insnijding van beken in het Heuvelland” uitgevoerd onder begeleiding van het deskundigenteam Heuvelland. In het deskundigenteam is ook Waterschap Limburg vertegenwoordigd. Het onderzoek moet leiden tot inzicht in en zal adviezen aandragen voor maatregelen die de problemen van ingesneden heuvellandbeken kunnen oplossen voor de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebieden. In het onderzoek zullen aspecten als haalbaarheid en wenselijkheid van maatregelen aan de orde komen. Het onderzoek is in 2021 opgeleverd ([Oplossingen voor diepe insnijding def org \(natuurkennis.nl\)](#)). Het onderzoek zal in de looptijd van de Natura 2000-planperiode nader uitgewerkt worden voor het Bunder- en Elslooërbos om tot concrete uitvoering te komen.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd. Waar in het plan sprake is van de kennisleemte L4 ‘mogelijkheden beekbodempoging ingesneden beken’ wordt verwezen naar het in 2021 afgeronde OBN-onderzoek.

Vraag 4. Toevoeging “grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen”.

Indiener geeft aan dat de aanduiding “grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen” (par. 2.4.1 hoofdrapport) niet afkomstig is uit het Waterbeheerplan Waterschappen 2016-2021 en bovendien geen recht doet andere watermaatregelen die niet betrekking hebben op grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen. Indiener verzoekt de aanduiding te verwijderen.

Antwoord:

Par. 2.4.1 gaat in op het aspect van het provinciale waterbeleid als uitwerking van de Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW schrijft voor dat uiterlijk in 2027 maatregelen zijn genomen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit waardoor verslechtering van ‘grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen’ (een term uit de kaderrichtlijn) wordt voorkomen. In het provinciale waterbeleid rekenen wij de grondwaterafhankelijke habitattypen in Natura 2000-gebieden tot de grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen waarvoor een rapportageplicht aan de EU geldt voor de KRW. Overige waterdoelen en –maatregelen zijn eveneens van belang maar met betrekking tot Natura 2000 en de KRW voor het Natura 2000-plan Bunder- en Elslooërbos niet relevant.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 5. Herinrichting Middelgraaf

Indiener geeft aan dat de herinrichting van de Middelgraaf niet gepland is in de periode 2016-2021 zoals in par. 5.1.4 (hoofdrapport) staat vermeld. Het Waterbeheerplan noemt wel de Middelsgraaf bij Echt.

Antwoord:

Op Kaart 2 – Maatregelen van het Waterbeheerplan 2016-2021 van Waterschap Limburg staat de Middelgraaf gelegen binnen het Natura 2000-gebied Bunder- en Elslooërbos aangeduid als beektraject waarvoor beekherstel is gepland in de periode 2016-2021. Dit is overgenomen in het Natura 2000-plan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 6. Beverprotocol

Indiener geeft aan dat 'het provinciale beverprotocol' zoals vermeld in par. 7.5.4 (hoofdrapport) bij hem niet bekend is, maar dat wellicht het Faunabeheerplan Bever wordt bedoeld.

Antwoord:

Waar sprake is van het provinciale beverprotocol wordt inderdaad het inmiddels vigerende Faunabeheerplan Limburg 2020-2026 bedoeld waarin ook de bever is opgenomen, zoals ook eerder in de paragraaf genoemd.

Conclusie: De tekst wordt als volgt gewijzigd: bij het tweede aandachtspunt in par. 7.5.4 wordt 'provinciale beverprotocol' vervangen door 'Faunabeheerplan Limburg 2020-2027'.

Indiener 2: Stichting Het Limburgs Landschap

Vraag 1. Cultuurhistorische waarde en status Rijksmonument kasteel en kasteelpark Elsloo

Indiener geeft aan dat hij in het hoofdrapport de cultuurhistorische waarde en status van kasteel en kasteelpark mist. Indiener vraagt om in het plan op te nemen dat voor het deelgebied Kasteel Elsloo ook cultuurhistorische argumenten kunnen gelden die van invloed zijn op de inrichting van het gebied, en daardoor niet alle habitattypen overal optimaal gerealiseerd kunnen worden.

Antwoord:

In paragraaf 1.3 onder het kopje 'gebiedsbeschrijving' is op pag. 13 van het hoofdrapport de laatste alinea gewijd aan Kasteelpark Elsloo en de cultuurhistorische waarden die hier op de voorgrond treden. Voor grote delen van het kasteelpark zien wij geen strijdigheden tussen cultuurhistorie en Natura 2000-doelstellingen, aangezien deze delen niet vallen onder een aangewezen habitatype of leefgebied van een aangewezen habitatrictlijnsoort.. Tegenstrijdigheden kunnen eventueel wel optreden voor delen van het kasteelpark waar het habitatype 9160B Eiken-haagbeukenbossen (Heuvelland) en 91E0C Alluviale bossen (beekbegeleidende bossen) kwalificeren. In het Natura 2000-plan zijn concrete beheer- en inrichtingsmaatregelen voor deze bostypen voor het bereiken van de Natura 2000-doelstellingen nog niet uitgewerkt. We hebben in het plan aangegeven dat de uitwerking van maatregelen plaats dient te vinden als onderdeel van een op te stellen bosbeheerplan (maatregel 153.Oz.19). Bij het opstellen van het bosbeheerplan zal indiener worden betrokken. Onder genoemde maatregel op pag. 112 van het ontwerp-hoofdrapport zijn globaal richtingen en randvoorwaarden aangegeven voor het bosbeheerplan. Waar sprake is van het aansluiten bij reguliere onderhoudsmaatregelen, kan het cultuurhistorisch patroon worden toegevoegd. De constatering dat daarbij niet alle habitattypen overal optimaal gerealiseerd kunnen worden, zal bij de uitwerking in het bosbeheerplan nader moeten blijken.

Conclusie: De tekst wordt als volgt gewijzigd: bij de maatregel 'Opstellen bosbeheerplan (BBP)' (153.Oz.19) pag. 112 ontwerp-hoofdrapport, de zin 'Hierbij zou dan bijvoorbeeld....bosranden e.d.' wordt: 'Hierbij zou dan bijvoorbeeld aangesloten kunnen worden bij reguliere onderhoudsmaatregelen bij spoorweg, paden, bosranden e.d. en het cultuurhistorisch patroon zoals van het Kasteelpark Elsloo'.

Vraag 2. Begrenzing habitatype Eiken-haagbeukenbossen op habitatypekaart.

Indiener geeft aan dat de begrenzing van het habitatype Eiken-haagbeukenbos (heuvelland) op de habitatypekaart in de omgeving van Kasteel Elsloo gekunsteld is, waarbij zelfs lanen en jong bos zijn aangewezen als habitatype. Indiener vraagt zich af of dit juist is en vraagt hiermee rekening te houden in de voorgestelde beheermaatregelen en de locaties waar deze uitgevoerd zouden moeten worden, en dit op te nemen in het beheerplan.

Antwoord:

De habitattypekaart is tot stand gekomen op basis van vegetatiekarteringen van provincie en Staatsbosbeheer, gecontroleerd en gevalideerd door het ministerie van LNV (of de voorganger daarvan). We zijn dan ook van mening dat de toekenning van de habitattypen op kaart juist zijn. Voor wat betreft de instandhoudingsdoelen van het habitattype Eiken-haagbeukenbossen (Heuvelland) zijn er nog geen concrete locatiegerichte beheersmaatregelen in het Natura 2000-plan opgenomen. Op pag. 112 van het plan hebben we aangegeven dat eerst een belangrijke tussenstap genomen moet worden door het opstellen van een bosbeheerplan waarin een heldere visie op het bosbeheer moet worden geformuleerd en, deels op basis van aanvullend onderzoek, locatiegerichte beheersmaatregelen worden uitgewerkt. Bij het opstellen van het bosbeheerplan zal indiener nauw betrokken worden en zijn kennis en kunde worden benut.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 3. Aanpak verbetering grondwaterkwaliteit t.b.v. kalktufbronnen

Indiener geeft aan dat de maatregelen ter verbetering van de grondwaterkwaliteit (Propositie Heuvelland, verhogen grondwaterinfiltratie, zeoliet) t.b.v. habitattype Kalktufbronnen niet gericht zijn op een bronaanpak, die bovendien op basis van vrijwilligheid worden uitgevoerd. Indiener is van mening dat op basis van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van dit prioritaire habitattype zeer waarschijnlijk niet gehaald gaat worden. Indiener vraagt met klem resultaatverplichtingen (met meer concrete maatregelen, ook vastgelegd in de tijd) op te nemen in het plan, zodat N2000-plannen niet vrijblijvend zijn. Dit eveneens in het licht van de resultaatverplichting van de KRW die vereist dat uiterlijk in 2027 maatregelen zijn genomen die voorkomen dat het habitattype verslechterd.

Antwoord:

Wij delen de mening van indiener niet dat er geen bronaanpak zou zijn ter verbetering van de grondwaterkwaliteit. Allereerst zijn er in het kader van de Nitraatrichtlijn in het intrekgebied op het Centraal Plateau tot nu toe zes actieprogramma's met maatregelen uitgevoerd met als doel de nitraatuitspoeling in het landbouwgebied te verminderen. Het zevende actieprogramma met aanvullende maatregelen zal in de periode 2022-2025 worden uitgevoerd. Verder lopen er binnen het intrekgebied twee programma's namelijk Duurzaam Schoon Grondwater (grondwaterbeschermingsgebied) en Slim Bemesten die eveneens tot doel hebben de nitraatuitspoeling naar het grondwater te verminderen.

In het lopende Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg ('propositie Heuvelland') wordt voortgebouwd op de maatregelen van Duurzaam Schoon Grondwater en Slim Bemesten met een helder beoogd eindresultaat na de looptijd van 6 jaar. In het ontwerp-Natura 2000-plan wordt op pag. 108 onder maatregel 'vermindering nutriënten in intrekgebied' (M.153-5) verwezen naar het IBP Vitaal Platteland, waarmee dit programma en de maatregelen die hier binnen worden uitgevoerd, onderdeel zijn van de instandhoudingsmaatregelen voor het Natura 2000-plan Bunder- en Elslooërbos.

Uit het waterkwaliteitsmodel dat voor het Bunder- en Elslooërbos is opgesteld, blijkt dat er sinds ca. het jaar 2000 een dalende trend is in het nitraatgehalte van het grondwater dat in de bronnen dagzoomt. Voortzetting van de generieke maatregelen om nitraatuitspoeling in landbouwgronden terug te dringen, leidt volgens het model tot verdere daling van het nitraatgehalte tot rond de grenswaarde voor het behoud van het habitattype kalktufbronnen in 2050 (jaar waarin de doelstelling van een gunstige staat van instandhouding van habitattypen dient te worden bereikt). Aanvullende maatregelen in het kader van de propositie Heuvelland zullen naar verwachting nog extra bijdragen aan de daling van nitraat in het grondwater, waardoor het bereiken van de grenswaarde waarschijnlijker wordt. Omdat het hier prognoses betreft op basis van een model, is het van belang dat de verwachte verbetering van het grondwater ook met monitoring van bodemvocht- en grondwaterkwaliteitsmetingen wordt ondersteund. Hiervoor wordt een adequaat meetnet opgezet en zal regelmatig gerapporteerd worden op basis waarvan zonodig bijsturing van de maatregelen kan plaatsvinden.

Verder heeft indiener samen met de andere TBO's als reactie op de uitvoeringsovereenkomst IBP Heuvelland, per e-mail van 13 oktober 2020 aan ons laten weten dat zij van mening zijn dat het Plan van Aanpak van IBP Heuvelland en de daaruit voortvloeiende uitvoering een betekenisvolle bijdrage kan leveren aan de kwantiteit en kwaliteit van het (grond)water en andere milieumomstandigheden in de N2000-terreinen binnen het projectgebied. Wij zien dit als een ondersteuning van de wijze van aanpak die in het Natura 2000-plan is opgenomen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 4. Jacht, populatiebeheer en schadebestrijding

Voor wat betreft de conclusie met betrekking tot jacht, populatiebeheer en schadebestrijding (par. 2.3.6 hoofdrapport): "Jacht, populatiebeheer en/of schadebestrijding kan, op basis van een faunabeheerplan, binnen het Natura 2000-gebied plaatsvinden, voor zover dat passend resp. noodzakelijk is in relatie tot de aangewezen Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen van het gebied", geeft indiener aan dit opmerkelijk te vinden. Immers als deze activiteiten geen effect hebben op de gunstige staat van instandhouding van de aangewezen habitattypen en –soorten, zouden jacht, populatiebeheer en/of schadebestrijding kunnen worden toegestaan. Indiener stelt voor de conclusie als volgt te formuleren: "Jacht, populatiebeheer en/of schadebestrijding kan, op basis van een faunabeheerplan, binnen het Natura2000-gebied worden toegestaan mits de gunstige staat van instandhouding van de aangewezen habitattypen en habitatrictlijnsoorten niet in het geding is".

Antwoord:

Het tekstvoorstel van indiener over het niet mogen optreden van ongunstige effecten op de staat van instandhouding van de aangewezen habitattypen en soorten, kan worden overgenomen. Jacht, populatiebeheer en/of schadebestrijding zijn vrijgesteld voor de Wet natuurbescherming in paragraaf 7.5.9 van het beheerplan, onder specifieke voorwaarden. Deze houden in dat de uitvoering plaatsvindt conform het Faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid Limburg en dat er geen schade aan habitats en soorten mag worden aangebracht.

Conclusie: De tekst binnen het kader in par. 2.3.6 zal als volgt worden aangepast: Jacht, populatiebeheer en/of schadebestrijding kan, op basis van een Faunabeheerplan, binnen het Natura2000-gebied plaatsvinden, mits dit geen ongunstige effecten heeft op de gunstige staat van instandhouding van de aangewezen habitattypen en soorten.

Vraag 5. Aard en financiële ruimte voor maatregelen

In de samenvattende tabel van maatregelen (Tabel 5-0 hoofdrapport) zijn een aantal maatregelen als eenmalig beschouwd. Indiener heeft hier twijfels over. Het betreft bestrijding Japanse duizendknoop, vermindering uitspoeling nutriënten in intrekgebied en bestrijden/verwijderen exoten en niet-gebiedseigen boomsoorten als voorbeelden. Indiener geeft aan dat dergelijke maatregelen nazorg behoeven en blijvende aandacht vergen. Indiener geeft aan dat hiervoor in het Natura 2000-plan voldoende financiële ruimte beschikbaar dient te zijn.

Antwoord:

Een maatregel is als eenmalig aangeduid als het hier een projectuitvoering betreft die in principe in de tijd eindig is. Dit kan betekenen dat de uitvoering meerdere jaren bestrijkt vanwege noodzakelijke nazorg, maar waarvan de verwachting is dat deze niet cyclisch terugkomt. Voor wat betreft het bestrijden en verwijderen van exoten en niet-gebiedseigen boomsoorten zullen de maatregelen er op gericht zijn deze soorten er onder te krijgen, hetgeen betekent dat dit enkele jaren kan duren maar niet cyclisch terugkeert.. De maatregel voor de vermindering van uitspoeling van nutriënten zal ook gericht zijn op duurzame oplossingen waarbij aanpassingen in grondgebruik en bodembeheer en hieruit voortkomende beperkingen aan de voorkant eenmalig financieel geregeld zullen worden. Een belangrijk deel van de maatregelen voor de vermindering van nutriëntenuitspoeling bouwt voort op de maatregelen van Duurzaam Schoon Grondwater en Slim Bemesten, waarbij jaarlijks (cyclisch) bij

de bewerking en bemesting van een perceel aanpassingen worden getroffen. Voor deze maatregel zal het cyclisch aspect worden toegevoegd.

Conclusie: *Plantekst wordt als volgt gewijzigd. Tabel 5-0 wordt als volgt aangepast: Bij maatregel M.153-5 'Vermindering uitspoeling nutriënten in intrekgebied' wordt onder de kolom 'Frequentie' 'eenmalig' vervangen door 'eenmalig/cyclisch'.*

Indiener 3: agrariër

Vraag 1. Agrarische activiteiten als bron voor het stikstofprobleem.

Indiener is van mening dat er onterecht naar de agrarische onderneming wordt gewezen voor het stikstofprobleem, aangezien er meer facetten zijn betreffende het stikstofprobleem (bouw, infrastructuur). Er is geen bewijs dat stikstof van agrarische ondernemingen afkomstig is.

Antwoord:

Het is algemeen erkend dat stikstofbemesting op landbouwgronden op lössbodems in de afgelopen decennia een belangrijke oorzaak is van uitspoeling van nitraat naar het grondwater. Deze uitspoeling heeft geleid tot nitraatgehaltes in het grondwater die te hoog zijn voor veilig drinkwater en behoud van grondwaterafhankelijke natuur. In een grondwaterkwaliteitsmodel t.b.v. het Natura 2000-plan (zie pag. 97 van het ontwerp-hoofdrapport voor een verwijzing hierna) is aangetoond dat de nitraatconcentraties in het grondwater en in de bronnen samenhangen met de nitraatuitspoeling in landbouwgronden. Van de nitraatuitspoeling in landbouwgronden is een klein deel (ca. 10-15%) afkomstig van atmosferische stikstofdepositie veroorzaakt door landbouw, verkeer, industrie en uit het buitenland; 85-90% van de nitraatbelasting in het grondwater is afkomstig van bemeste landbouwpercelen. Daarom zijn er de afgelopen jaren vanuit Europese en landelijk wet- en regelgeving normen en voorschriften bepaald en maatregelen uitgevoerd om de uitspoeling van nitraat in landbouwgronden naar grond- en oppervlaktewater te verminderen.

Conclusie: *Plantekst is niet gewijzigd.*

Vraag 2. Huidige praktijk van bemesting met vaste stromest.

Indiener geeft aan dat hij op zijn bedrijf bemesting met vaste stromest toepast, waarbij er geen stikstof naar het grondwater uitspoelt.

Antwoord:

Over het geheel genomen spoelt er in het landbouwgebied binnen het intrekgebied van het Bunder- en Elslooërbos op het Centraal Plateau nitraat uit naar het grondwater, waardoor het grondwater te hoge nitraatconcentraties bevat voor zowel drinkwater als natuur. Er zijn en worden dan ook door agrariërs maatregelen uitgevoerd in het kader van verschillende programma's (o.a. Duurzaam Schoon Grondwater, Slim Bemesten) om de uitspoeling van nitraat te verminderen. De mate van uitspoeling is afhankelijk van de bemesting, het bodembeheer en de gewasteelten. Het verminderen van de nitraatuitspoeling in agrarische percelen vereist maatwerk op bedrijfsniveau. In het Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg agrariërs met landbouwgronden binnen het intrekgebied van het Bunder- en Elslooërbos benaderd zullen worden om hun bedrijfssituatie te bespreken en te bezien of zij bereid zijn waar mogelijk op vrijwillige basis deel te nemen aan maatregelen die bijdragen aan de verdere vermindering van de uitspoeling van nitraat. Hierbij zal dan ook op basis van maatwerk naar voren komen waar op perceelsniveau het huidige bodembeheer en gebruik door agrariërs de nitraatuitspoeling al verregaand voorkomt, en aanvullende maatregelen wellicht dan ook niet zinvol zijn.

Conclusie: *Plantekst is niet gewijzigd*

Vraag 3. Noodzakelijk bosbeheer

Indiener geeft aan dat het noodzakelijk is om het bos te beheren en niet aan zijn lot overgelaten dient te worden.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan wordt op pag. 75 het beheer van het bos als een knelpunt gesignaleerd. Waar en welke beheermaatregelen genomen dienen te worden voor het realiseren van de Natura 2000-doelstellingen is echter nog niet duidelijk. Daarom is in het Natura 2000-plan aangegeven dat er een bosbeheerplan dient te worden opgesteld op basis waarvan vervolgens de juiste beheersmaatregelen genomen kunnen worden in het bos.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 4: LLTB

Vraag 1. Nitraatmaatregelen op de langere termijn.

Indiener is positief over de nitraatmaatregelen op vrijwillige basis, maar spreekt zijn zorgen uit over de lange termijn wanneer maatregelen uiteindelijk onvoldoende opleveren in de reductie van de nitraatuitspoeling. Om hier meer duidelijkheid in te geven vraagt indiener een aantal uitgangspunten voor de lange termijn te onderschrijven. Deze uitgangspunten betreffen:

- Van de landbouw mag een bijdrage aan vermindering van de belasting op het Natura 2000-gebied worden verwacht.
- Die bijdrage dient proportioneel te zijn waaraan ook andere bronnen en sectoren een bijdrage moeten leveren.
- Waar incidenteel op een beperkt aantal hectares verdergaande maatregelen nodig zijn worden die getroffen in samenspraak met de agrariër/grondeigenaar en is er een vergoeding nadeel (gewasopbrengst; inzet grond b.v. voor een buffer).
- Als ondanks de redelijke inspanning de (stikstof- en nitraat-)normen niet gehaald worden en ook uit natuurmonitoring blijkt dat er onvoldoende herstel optreedt én ook de andere sectoren naar rato hebben bijgedragen, dan is heroverweging van de natuurdoelen aan de orde.

Antwoord:

Wij onderschrijven in zijn algemeenheid de eerste drie uitgangspunten. Deze zijn in lijn met de uitvoeringsovereenkomst die de provincie met partijen, waaronder de LLTB, heeft gesloten in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Duurzaam Water- en Bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg ('propositie Heuvelland'). Voor wat betreft de omvang van maatregelen (derde uitgangspunt) zal in de verdere uitwerking van het IBP in overleg met gebiedspartijen moeten blijken wat hier wenselijk is voor het bereiken van de doelstelling. Voor wat betreft het vierde uitgangspunt ligt de bevoegdheid om de natuurdoelen te heroverwegen niet bij de provincie. Het aanwijzingsbesluit waarin de instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd valt onder verantwoordelijkheid van het ministerie van LNV.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2. Zones voor gewasbeschermingsmiddelen.

Indiener geeft aan dat een spuitvrije zone voor gewasbeschermingsmiddelen van 1,5-5 m in het kader van het N2000-plan niet nodig is en vraagt de zone in het plan te schrappen. De generieke regels voor driftreductie, die regelmatig worden aangescherpt, zorgen voor voldoende en adequate bescherming van de habitats. Bovendien is de onderbouwing van de zone gebaseerd op inmiddels achterhaalde eisen voor driftreductie. Indiener wijst in dit verband op de beheerplannen van andere provincies waar ook geen zones in zijn opgenomen.

Antwoord:

In het ontwerpplan hebben wij het huidig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op landbouwpercelen vrijgesteld onder voorwaarden, aangezien daar waar landbouwpercelen direct grenzen aan of liggen binnen een Natura 2000-gebied effecten van gewasbeschermingsmiddelen niet zijn uitgesloten. Vanuit het voorzorgsprincipe hebben wij daarom als voorwaarde opgenomen dat in die gevallen een spuitvrije zone wordt aangehouden vanaf de perceelsgrens.

Echter inmiddels zijn wij op grond van de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland d.d. 18 juni 2021 (zaaknummer LEE 19/1028) van mening dat het optreden van effecten van gewasbeschermingsmiddelen op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten zijn op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of liggen in het Natura 2000-gebied. Wij zijn dan ook van mening dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen in de nabijheid van het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld is van Wnb-vergunningplicht.

Conclusie: De tekst in hoofdstuk 7 onder ‘Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen’ wordt als volgt gewijzigd: bij ‘Effect en beoordeling’ komt het tweede en derde tekstblok te vervallen en wordt vervangen door ‘Desondanks is het optreden van significante effecten op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of in het Natura 2000-gebied zijn gelegen’. Bij ‘Categorie’ wordt de tekst: ‘Categorie 3: voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij en in de Natura 2000- begrenzing. Huidig gebruik niet vrijgesteld van Wnb-vergunningplicht.’

Vraag 3. Bemesten

Indiener geeft aan dat het onjuist is hetgeen het Natura 2000-plan aangeeft dat voor wat betreft bemesten dit nog nader dient te worden gezien. De provincies, verenigd in het IPO, hebben aangegeven dat de ammoniakemissies van bemesting kan worden gezien als bestaand gebruik, mits de gronden planologisch sinds de referentiedatum (december 2004) altijd in agrarisch gebruik zijn geweest. Dit geldt voor de gronden rond het Bunder- en Elslooërbos.

Antwoord:

Hoe beweiden en bemesten moeten worden getoetst bleef jarenlang onduidelijk. Maar in een uitspraak van 12 oktober 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:2874) heeft de Raad van State het toetsingskader voor stikstof voor beweiden en bemesten toegelicht. In de genoemde uitspraak van de Raad van State is een uitgebreid toetsingskader opgenomen om na te gaan of er al dan niet sprake is van een Wnb-vergunningplicht. In de uitspraak is onder meer uitgelegd welke rol bestaande rechten spelen. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval is wel of geen Wnb-vergunning nodig. Om deze reden is vooralsnog geen aparte vrijstellingsregeling voor zowel beweiden als bemesten opgenomen in dit beheerplan. Om onduidelijkheid hierover te voorkomen, komt de in het ontwerp-plan opgenomen tekstpassage over beweiden te vervallen.

Omdat bemesten ook via de uitspoeling van nitraat naar het grondwater en naar nitraatgevoelige habitattypen een nadelige invloed uitoefent, heeft de provincie met het oog op de desbetreffende instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-plan maatregelen opgenomen. De maatregelen vormen onderdeel van het gebiedsproces in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg (IBP-VP Heuvelland).

Conclusie: Plantekst is als volgt gewijzigd: in hoofdstuk 7.5. onder b. is de tekstpassage in het eerste tekstblok: “Op basis van het advies...in hoeverre vrijstelling aan de orde is” vervangen door: “Hoe beweiden en bemesten moeten worden getoetst bleef jarenlang onduidelijk. In een uitspraak van 12 oktober 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:2874) heeft de Raad van State het toetsingskader voor stikstof voor beweiden en bemesten toegelicht. In de genoemde uitspraak van de Raad van State is een uitgebreid toetsingskader opgenomen om na te gaan of er al dan

niet sprake is van een Wnb-vergunningplicht. In de uitspraak is onder meer uitgelegd welke rol bestaande rechten spelen. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval is wel of geen Wnb-vergunning nodig. Om deze reden is vooralsnog geen aparte vrijstellingsregeling opgenomen in dit Natura 2000-plan.” De tekst in par. 7.5 onder b.: “Voor beweiden hebben de provincies...onderdeel uitmaakt van de stalvergunning” komt te vervallen.

Vraag 4. De aanpak via de propositie Heuvelland.

Indiener geeft aan dat de aanpak via de propositie Heuvelland, met een goede begeleiding, om de nitraatuitspoeling terug te dringen haar aanspreekt. Zij wil de vrijwillige aanpak stimuleren, waarbij zij zich realiseert dat de aanpak niet vrijblijvend is. Zij plaatst hierbij de volgende opmerkingen:

- Indiener geeft aan dat als een maximale inspanning door de agrariërs is gedaan, er niet nog verdere maatregelen gevraagd kunnen worden van de agrarische sector; er zal dan, indien nodig met andere maatregelen gekeken moeten worden om een gunstige staat van instandhouding voor habitats te bereiken.
- Het infiltreren van hemelwater via buffers zou volgens indiener verder uitgewerkt kunnen worden door hemelwater van bebouwing af te koppelen en te infiltreren.
- Indiener pleit er voor om de proef met de toepassing van zeoliet ter voorkoming van nitraatuitspoeling behalve op grasland ook voor akkerbouw uit te voeren, aangezien de nitraatproblematiek met name optreedt bij akkerbouwmatige teelten.
- Indiener vraagt voor het meten van nitraatuitspoeling een goed monitoringssysteem op te zetten met jaarlijkse voldoende representatieve metingen onder de wortelzone en die niet beïnvloed worden door andere bronnen van verontreiniging zoals riooloverstorten en de luchthaven.

Antwoord:

Met de ondertekening van de Uitvoeringsovereenkomst IBP Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg in oktober 2020 hebben indiener, provincie en overige stakeholders hun instemming betuigd met de aanpak via de propositie Heuvelland, waarin gezamenlijk wordt gewerkt aan de verbetering van de milieu- en watercondities in samenhang met een duurzame en toekomstgerichte landbouwbedrijfsvoering. We zijn verheugd dat indiener zich wil inzetten de vrijwillige deelname van agrariërs te stimuleren. Dit zorgt ervoor dat op een groot aantal landbouwpercelen binnen het projectgebied maatregelen getroffen kunnen worden die bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van het grondwater t.b.v drinkwater en het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Bunder- en Elslooërbos. Tevens draagt het bij dat er wordt voorkomen dat bodem en water afspoelen naar bebouwd gebied en natuurgebieden. Gedurende de looptijd van het IBP-VP zullen we de voortgang van genomen maatregelen en resultaten met stakeholders bespreken. Aanpassing en bijstelling van maatregelen en eventuele nieuwe maatregelen op basis van nieuwe ontwikkelingen, kunnen daarbij zeker aan de orde zijn.

Het infiltreren van hemelwater in bestaande buffers en het afkoppelen en infiltreren van hemelwater in bebouwd gebied zijn als maatregelen (M.153-3 en M.153-4; Tabel 5-0) opgenomen in het ontwerp-Natura 2000-plan. De uitwerking hiervan is inmiddels met het waterschap in gang gezet.

Wij hebben een eerste proef met de toepassing van zeoliet op graslandpercelen mede gefinancierd om vast te stellen of de veel belovende resultaten elders in Nederland ook in Zuid-Limburg van toepassing zijn. De proef heeft echter vooralsnog opgeleverd dat de toediening van zeoliet in graslandpercelen op löss, geen significante bijdrage levert aan de vermindering van nitraatuitspoeling. We hebben daarom besloten geen vervolg te geven aan het onderzoek. Het onderzoeksbureau dat de proef heeft uitgevoerd zal op eigen kosten een nadere verklaring voor de resultaten zoeken. Mochten hier nieuwe inzichten uit voortkomen dan kunnen we een vervolgonderzoek in overweging nemen waarbij mogelijk ook akkerpercelen betrokken worden.

We zijn het met indiener eens dat een goed monitoringssysteem essentieel is om effecten van maatregelen te volgen en leiden tot de instandhoudingsdoelstellingen voor natuur het Natura 2000-gebied. We hebben dit in par. 5.2 van het ontwerpplan aangegeven. De monitoring is voor de

grondwateraspecten inmiddels uitgewerkt in een monitoringsplan en deels geïmplementeerd. Wij achten het daarbij van belang dat de wijze van monitoring de instemming heeft van stakeholders om te voorkomen dat er discussie ontstaat over de resultaten.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 5. Maatregelen t.a.v. nitraatuitspoeling na de eerste beheerplanperiode.

Indiener geeft aan dat het beheerplan open laat of er na de beheerplanperiode nog verdere maatregelen nodig zijn. Zij is van mening dat van de landbouw niet meer dan een maximale inspanning gevraagd kan worden. Verdere aanscherping van bemesting na de eerste planperiode zal volgens indiener niet leiden tot minder nitraatuitspoeling.

Antwoord:

In het IBP Heuvelland hebben indiener, provincie en andere stakeholders ingestemd met een aanpak waarbij op vrijwillige basis in de periode tot 2027 maatregelen worden getroffen om de milieu- en waterkwaliteit in het projectgebied te verbeteren. Deze periode valt samen met de planperiode van het Natura 2000-plan. We zijn van mening dat we deze periode optimaal moeten benutten om tot resultaten te komen. Gedurende deze periode zal gemonitord worden, onder meer met een bodemvochtmeetnet waarmee effecten van maatregelen op het terugdringen van de nitraatuitspoeling in een vroegtijdig stadium kunnen worden bepaald. Op basis van de uitkomsten van de monitoring, zullen wij zonodig tussentijds maar in ieder geval voor de volgende planperiode van het Natura 2000-plan bepalen welke vervolgstappen er genomen dienen te worden voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied die voor de grondwaterkwaliteitsaspecten tevens KRW-doelstellingen zijn. Verder willen wij erop wijzen dat het eventueel aanscherpen van bemesting een verantwoordelijkheid is van het ministerie van I&W. Beleidswijzigingen op dit vlak zullen in het Natura 2000-plan opgenomen worden.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 6. Eenmalige maatregelen voor aanpak nitraatreductie

Indiener geeft aan dat maatregelen op landbouwpercelen op basis van kennis en ervaringen met Slim Bemesten en Duurzaam Schoon Grondwater om nitraatuitspoeling terug te dringen, niet éénmalig zijn zoals Tab. 5-0 in het beheerplan aangeeft, maar jaarlijks terugkomen in het bemestingsplan.

Antwoord:

In het lopende Interbestuurlijke Programma (IBP) Vitaal Heuvelland ('propositie Heuvelland') zal in overleg met de grondgebruikers van landbouwpercelen bekeken worden op welke wijze ze kunnen en willen inzetten op de vermindering van nitraatuitspoeling op basis van maatwerk per bedrijf. Hierbij is een scala aan maatregelen mogelijk. Een deel van de maatregelen bouwt voort op de maatregelen van Duurzaam Schoon Grondwater en Slim Bemesten, waarbij jaarlijks (cyclisch) bij de bewerking en bemesting van een perceel aanpassingen worden getroffen. Daarnaast kunnen er ook structurele (éénmalige) maatregelen aan de orde zijn zoals afwaardering van percelen t.b.v. extensivering of functieverandering met een vorm van kwalitatieve verplichting. Er kan dus sprake zijn van zowel éénmalige als cyclische maatregelen voor het verminderen van de uitspoeling van nutriënten.

Conclusie: Tabel 5-0 wordt als volgt aangepast: Bij maatregel M.153-5 'Vermindering uitspoeling nutriënten in intrekgebied' wordt onder de kolom 'Frequentie' 'eenmalig' vervangen door 'eenmalig/cyclisch'.

Vraag 7. Grenswaarde nitraatconcentraties voor habitatype kalktufbronnen

Indiener vraagt of de gehanteerde grenswaarde voor nitraat in het grondwater van 18 en 28 mg/l reëel is, aangezien een deel van het nitraat afkomstig is van depositie dat bij de huidige nitraatbelasting van het grondwater van ca. 80 mg/l, ca. 10 mg/l bijdraagt.

Antwoord:

De gehanteerde grenswaarden voor nitraat in het grondwater voor kalktufbronnen zijn bepaald in een wetenschappelijk onderzoek binnen het Kennisnetwerk Ontwikkeling Beheer en Natuurkwaliteit (OBN) in opdracht van de provincie. De vastgestelde grenswaarde van 28 mg/l nitraat en 18 mg/l nitraat in het grondwater zijn ecologische vereisten om resp. de kwaliteit van de kalktufbronnen te behouden en de kwaliteit te verbeteren. Als instandhoudingsdoelstelling van de kalktufbronnen is in het aanwijzingsbesluit verbetering opgenomen. In ieder geval dient verslechtering te worden voorkomen (art 6 lid 2 van de Habitatrichtlijn). Aangezien de ecologische vereisten bepalend zijn voor de Habitatrichtlijn en Wet natuurbescherming, zullen te nemen maatregelen er op gericht moeten zijn om de grenswaarden voor nitraat te bereiken. Uit monitoring zal blijken hoe de daling van de nitraatconcentraties in het grondwater zich in de tijd ontwikkelt als gevolg van genomen maatregelen. Volgens de uitkomsten van een grondwaterkwaliteitsmodel (pag. 97 van het ontwerp-hoofdrapport Natura 2000-plan) is het haalbaar om voor 2050 (jaar waarin de doelstelling van een gunstige staat van instandhouding dient te worden bereikt) de grenswaarden te behalen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 8. Beschaduwning van bronnen als maatregel tegen aantasting kwaliteit kalktufbronnen.

Indiener merkt op dat een deel van de kalktufbronnen van een goede kwaliteit zijn, wat volgens het beheerplan kan worden toegeschreven aan de beschaduwning van deze bronnen en daarmee licht als beperkende factor dat voorkomt dat het habitatype verruigd en verslechterd. Indiener ziet beschaduwning als een belangrijke maatregel om het habitat te beschermen.

Antwoord:

Het is correct dat een deel van de kalktufbronnen voor wat betreft structuur (mosbegroeiing) en soortensamenstelling van een goede kwaliteit is en dat beschaduwning door het omringende bron- en hellingbos daar mogelijk een rol in speelt. Echter in een bos is het een natuurlijk proces dat bomen na verloop van tijd omvallen en er openingen in het kronendak ontstaan waardoor er licht op de bronnen valt. Bij lichttoetreding en de huidige hoge nitraatbelasting worden de bronnen overwoekerd door ruigtekruiden en algen waardoor het habitat in kwaliteit achteruitgaat. Maatregelen om beschaduwning min of meer kunstmatig in stand houden, los van de vraag hoe dit in een natuurgebied praktisch uitgevoerd kan worden, is geen optie en niet wenselijk in de helling- en bronbossen met natuurlijke processen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 9. Onduidelijkheid huidige staat van instandhouding van kalktufbronnen.

Indiener geeft aan dat de huidige staat van instandhouding van de kalktufbronnen erg onduidelijk is. De cijfers op pag. 63 en 96 van het hoofdrapport spreken elkaar tegen. Verder wijst indiener erop dat diverse rapportage elkaar tegenspreken (Rapportage aan EC 2019 versus rapportage op site van Europese Unie).

Antwoord:

We delen de mening van indiener niet dat de cijfers op pag. 63 en 96 elkaar tegenspreken. Het gaat hier om verschillende aspecten. Op pag. 63 worden de cijfers gegeven betreffende aantallen bronnen van goede, matige en slechte kwaliteit. Op pag. 96 worden de grenswaarden gegeven voor nitraatconcentraties in het bronwater waarbij het habitatype kalktufbronnen behouden dan wel verbeterd kan worden.

Voor wat betreft de diverse rapportages aan de EU gaat het om verschillende rapportages namelijk de rapportage van Nederland aangaande de staat van instandhouding van habitattypen in 2019 (EC 2019) en de rapportage in 2014 (op site van Europese Unie). Hieruit blijkt dat er in 2019 t.o.v. 2014 een verslechtering van de staat van instandhouding (van matig ongunstig naar zeer ongunstig) is gerapporteerd.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 10. Bescherming habitatype 6430C Ruigten en zomen (droge bosranden).

Indiener constateert dat er grote inspanningen dienen te worden verricht voor een oppervlak van het habitatype Ruigten en zomen (droge bosranden) dat amper bijdraagt aan het areaal binnen Nederland. Volgens indiener is bescherming van het habitatype op basis van de Europese richtlijnen niet echt nodig.

Antwoord:

Wij delen de mening van indiener niet dat er grote inspanningen verricht dienen te worden voor het habitat(sub)type Ruigten en zomen (droge bosranden) en dat bescherming niet echt nodig is. Het betreft hier een habitat(sub)type waarvoor landelijk slechts zeven gebieden zijn aangewezen, waarvan drie in Zuid-Limburg. De relatieve bijdrage van deze gebieden aan het habitat(sub)type is ongeveer even groot. De Zuid-Limburgse gebieden, waaronder het Bunder- en Elslooërbos, dragen in kwalitatieve zin in het bijzonder bij aan de landelijke staat van instandhouding door het bijzondere en het afwijkende karakter t.o.v. de rest van Nederland. Verder is de aanwijzing van het habitat(sub)type hier van belang vanwege de landelijk spreiding.

De inspanningen die verricht dienen te worden voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen betreffen relatief beperkte beheersmaatregelen en ingrepen die binnen en aan de rand van het Natura 2000-gebied genomen kunnen worden.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 11. Veegbesluit

Indiener verzoekt om de mogelijke toevoeging door de minister van een aantal habitattypen en habitatrichtlijnsoort in het aanwijzingsbesluit van het Natura 2000-gebied Bunder- en Elslooërbos alvast op te nemen in het beheerplan met het voorkomen ervan en de mogelijke maatregelen binnen en buiten het gebied, om hiermee onrust en onduidelijkheden in de streek te voorkomen.

Antwoord:

Op 22 november 2022 is een wijzigingsbesluit vanwege aanwezige waarden (het zgn. veegbesluit) door het Rijk vastgesteld. In het wijzigingsbesluit zijn voor het Natura 2000-gebied Bunder- en Elslooërbos twee habitattypen (6510A Glanshaver- en vossenstaartgraslanden (glanshaver) en 9120 Beuken-eikenbossen met hulst) en één habitatrichtlijnsoort (1337 Bever) aanvullend aangewezen. Het vastgestelde wijzigingsbesluit heeft ons doen besluiten voorafgaand aan de vaststelling van het Natura 2000-plan de aanvullende habitattypen en habitatrichtlijnsoort in het Natura 2000-plan op te nemen conform het verzoek van indiener. De aanvullende instandhoudingsdoelen van het wijzigingsbesluit zijn op dezelfde wijze als van het aanwijzingsbesluit in de verschillende hoofdstukken van het plan opgenomen, zodat er nu voor het totaal aan instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied duidelijkheid is over ecologische vereisten, maatregelen en knelpunten.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd. De aanvullende habitattypen, habitatrichtlijnsoort en instandhoudingsdoelstellingen uit het vastgestelde wijzigingsbesluit van 22 november 2022, zijn op uniforme wijze in de verschillende hoofdstukken van het Natura 2000-plan verwerkt.

Vraag 12. Stikstofdepositie

Indiener geeft aan dat in het Natura 2000-plan gesteld wordt dat stikstofdepositie een groot probleem is terwijl anderzijds de Kritische Depositiewaarden nu grotendeels al gehaald worden, in ieder geval na uitvoering van maatregelen. Indiener stelt voor om in het plan aan te geven dat stikstof(depositie) in het gebied, nu al en zeker in 2030, voor de habitats geen probleem is.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan wordt per habitatype en habitatrichtlijnsoort onder knelpunt 'stikstofdepositie' aangegeven hoe de overschrijding van de KDW in de tijd op basis van Aerius-berekeningen verloopt. Inmiddels zijn er actuele depositieberekeningen beschikbaar (Aerius M22). Aerius M22 berekeningen laten zien dat ook in 2030 een groot deel van het Natura 2000-gebied matig overbelast zal zijn (>70 mol boven KDW). Met name voor het habitatype 9160B Eiken-haagbeukenbossen (Heuvelland) dat verspreid over het gehele gebied voorkomt is er in 2030 nog een matige overbelasting van ca. 80% van het oppervlak. Verder dient er onderscheid te worden gemaakt in actuele en historische stikstofdepositie. Voor de historische stikstofdepositie geldt dat als gevolg hiervan stikstof zich in het Natura 2000-gebied heeft opgehoopt en als zodanig ook een knelpunt vormt, waarvoor effectgerichte maatregelen nodig zullen zijn. Op pag. 100 van het ontwerp-Natura 2000-plan is dit onder het kopje 'stikstofdepositie' nader aangeduid. Voor de grondwaterafhankelijke habitattypen is de stikstofbelasting via het toestromend grondwater een groot knelpunt.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd. In hoofdstuk 3 zal onder knelpunt Stikstofdepositie op basis van Aerius M22 de overbelasting worden aangepast voor het jaar 2020 en 2030.

Vraag 13. Formulering over stikstof niet correct.

Indiener geeft aan dat de formulering in par. 2.2. van het kernrapport voor stikstof niet correct is. De stikstofwet stelt dat in 2030 voor 50% van de oppervlakte (in hectares) van alle stikstofgevoelige habitats gezamenlijk de Kritische Depositiewaarde gehaald moet zijn.

Antwoord:

Wij onderschrijven dat de formulering over stikstof onder par. 2.2 ad a van het kernrapport en 2.2.6 ad. A van het hoofd rapport niet correct is. In de formulering ontbreekt een wezenlijke passage namelijk dat het gaat om het landelijke areaal of oppervlak aan stikstofgevoelige habitattypen. Inmiddels is de Wet Stikstofreductie en natuurverbetering vastgesteld. De hierin gehanteerde formulering nemen wij over in het Natura 2000-plan.

Conclusie: De plantekst is als volgt gewijzigd op basis van de vastgestelde Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering van 10 maart 2021: de eerste zin bij par. 2.2 van het kernrapport en 2.2.6 van het hoofd rapport ad a vervangen door 'Op 10 maart 2021 is de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering van kracht geworden. Hierin is als doelstelling opgenomen dat in 2030 landelijk het percentage van het areaal van de voor stikstof gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden waarop de depositie van stikstof niet hoger is dan de Kritische Depositiewaarde (KDW) ten minste 50% bedraagt door het nemen van een hele serie generieke maatregelen.'

Vraag 14. Groot aandeel stikstofdepositie afkomstig uit het buitenland.

Indiener geeft aan dat de beïnvloedingsmogelijkheden ter plekke beperkt zijn aangezien 55 tot 60% van de depositie uit het buitenland komt en het ontbreekt aan een goede internationale aanpak. De landbouwbijdrage in de depositie is beperkt tot 15 à 20%. Indiener is van mening dat maatregelen niet op de landbouw afgewenteld mogen worden, terwijl de bijdrage feitelijk beperkt is.

Antwoord:

De aanpak van het terugdringen van de atmosferische stikstofdepositie en de relatie met het buitenland vindt binnen de provincie Limburg plaats in het kader van het Aanvalsplan Stikstof (zie par.

2.2.6 Aanpak Stikstofdepositie van het ontwerp-Natura 2000-plan). Het ontwerp-Natura 2000-plan volgt deze aanpak en voegt daar voor wat betreft atmosferische stikstofdepositie geen extra maatregelen aan toe.

Het ontwerp-Natura 2000-plan constateert daarnaast dat er een grote landbouwbijdrage is aan de stikstofbelasting in het grondwater als gevolg van nitraatuitspoeling in landbouwgronden. Hiervoor zijn in het ontwerpplan maatregelen opgenomen die binnen het landbouwgebied moeten leiden tot een vermindering van de uitspoeling van nitraat naar het grondwater.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 15. Stikstofaanpak in relatie tot rundveehouderij en graasdierhouderij.

Indiener geeft aan dat de stikstofaanpak beperkingen en hoge kosten betekenen voor de rundveehouderij en graasdierhouderij waardoor veel bedrijven zullen stoppen. Dit werkt averechts voor het gebied omdat juist bij grasland de laagste nitraatgehaltes worden gemeten. Ook is rundveehouderij van belang voor andere functies zoals toerisme, landschap en biodiversiteit. Indiener vraagt om een integrale afweging en een stikstofbeleid waarbij rundveehouders voldoende gefaciliteerd worden.

Antwoord:

De stikstofaanpak m.b.t. het terugdringen van de nitraatuitspoeling naar het grondwater in landbouwgebied binnen de intrekgebieden van het Natura 2000-gebied vindt plaats in het kader van het Interbestuurlijke Programma Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg (IBP-VP Heuvelland, 'propositie Heuvelland'). Voor de propositie zijn een projectplan, Plan van Aanpak en een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waar indiener bij betrokken is. Het doel van de uitvoeringsovereenkomst is om met partijen (waaronder indiener) overeen te komen de integrale aanpak met betrekking tot de opgaven van de propositie gezamenlijk voor te bereiden en uit te voeren. Een van de hoofdogaven van de propositie is: het behoud en verdere verduurzaming van de landbouw door toekomstbestendige en natuur-inclusieve vormen van grondgebruik met een positieve bijdrage aan de overige opgaven, waarbij ingezet wordt op nieuwe verdienmodellen voor de landbouw, die passen binnen de ambitie van de propositie Heuvelland. De propositie en de uitvoeringsovereenkomst voorziet in de integrale afweging en biedt de mogelijkheden de rundveehouders hierin mee te nemen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 16. Maatwerk voor aanpak runoff.

Indiener onderschrijft de runoff-aanpak en vraagt daarbij om maatwerk en betrokkenheid van de grondeigenaren.

Antwoord:

Wij delen de mening van indiener dat de aanpak van runoff maatwerk en betrokkenheid van de grondeigenaren vereist omdat medewerking van belang is om tot resultaten te komen. In de uitvoeringsovereenkomst van het IBP Heuvelland dat door indiener en provincie is ondertekend, is maatwerk en betrokkenheid onderdeel van de aanpak. De uitvoeringsuitkomst en bijbehorende plandocumenten maken onderdeel uit van de maatregelen zoals genoemd op pag. 108 en 109 van het ontwerp-Natura 2000-plan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 17. Bosaanpak.

Indiener geeft aan de bosaanpak in het beheerplan onduidelijk te vinden. Enerzijds is sprake van een bosreservaat met een nietsdoenbeheer en anderzijds van verschillende vormen van bosbeheer op

verschillende plaatsen. Duidelijk zou omschreven dienen te worden welke bosaanpak nodig is om habitats te beschermen.

Antwoord:

Op pag. 112 van het ontwerp-plan is onder maatregel 'Opstellen bosbeheerplan' de bosaanpak beschreven. Hierin is aangegeven dat het huidige bosbeheer, bestaande uit overwegend niets-doen, en de instelling van een bosreservaat sinds 1998 geëvalueerd dienen te worden in het licht van de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Er is op dit moment namelijk geen goed beeld van. De bosaanpak bestaat er dan ook in de eerste plaats uit dat er een bosbeheerplan opgesteld dient te worden waarin de ontwikkeling van de hellingbossen en het huidige beheer worden geëvalueerd en op basis waarvan een concreet maatregelenpakket dient te worden opgesteld. Een dergelijk bosbeheerplan zal worden opgesteld in nauwe samenwerking met de boseigenaren (Staatsbosbeheer, particuliere eigenaren en gemeenten) en andere direct belanghebbenden zoals ProRail, aanwonenden en andere aangrenzende grondeigenaren voor zover relevant..

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 18. Termijn uitvoering maatregelen Propositie Heuvelland.

Indiener geeft aan dat de in het plan aangegeven termijn waarop begonnen wordt met begeleiding en maatregelen in het kader van Propositie Heuvelland niet meer juist is.

Antwoord:

De genoemde termijnen uitvoering maatregel Propositie Heuvelland op pag. 108 zijn inderdaad achterhaald en dienen in het Natura 2000-plan te worden geactualiseerd.

Conclusie: De tekst op pag. 108 met betrekking tot wordt als volgt gewijzigd: '2020' wordt vervangen door '2023'....

Indiener 5: agrariër

Vraag 1. Vrijwilligheid maatregelen.

Indiener heeft een bedrijf dat grotendeels ligt binnen het grondwaterbeschermingsgebied en is al jaren vrijwillig deelnemer in het project Duurzaam Schoon Grondwater. Indiener heeft al meerdere beperkingen die gunstig uitwerken op het herstel van de gevoelige habitats. Verder laten onderzoeken zien dat doorzetten van landelijk beleid al een grote mate van herstel optreedt. Indiener wil dat er vastgehouden wordt aan vrijwilligheid.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat de maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg". In dit programma zal op vrijwillige basis met grondgebruikers bekeken worden op welke wijze en met welke maatregelen er bijgedragen kan worden aan de verduurzaming, waarbij aandacht zal zijn voor wensen, toekomstplannen en inpasbaarheid in de bedrijfsvoering. Aan de hand van monitoring zal in de loop van het programma moeten blijken in hoeverre deze aanpak leidt tot de gewenste verduurzaming en in het bijzonder voor het Natura 2000-gebied tot het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Zowel de looptijd van het Natura 2000-plan als het IBP Heuvelland is tot en met 2027. Voor de periode daarna zal op basis van de bereikte resultaten tegen die tijd of zoveel eerder als mogelijk, bekeken moeten worden of en, zo ja welke, maatregelen nog genomen dienen te worden.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2. Bemesting

Indiener geeft aan dat hij voor wat betreft bemesting al aan de ondergrens zit om een gezond gewas en gezonde producten te kunnen produceren.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland “Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg” (“propositie Heuvelland”). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan agrarische ondernemers om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn die bijdragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer binnen het focusgebied van de propositie. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 3. Beperking gewasbeschermingsmiddelen

Indiener geeft aan dat dat hij het zich niet kan veroorloven om nog verder beperkt te worden in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, omdat een normale oogst dan niet meer mogelijk is of verbouw van een teelt ten einde is.

Antwoord:

In het ontwerpplan hebben wij het huidige gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op landbouwpercelen vrijgesteld onder voorwaarden, aangezien daar waar landbouwpercelen direct grenzen aan of liggen binnen een Natura 2000-gebied effecten van gewasbeschermingsmiddelen niet zijn uitgesloten. Vanuit het voorzorgsprincipe hebben wij daarom als voorwaarde opgenomen dat in die gevallen een spuitvrije zone wordt aangehouden vanaf de perceelsgrens. Echter inmiddels zijn wij gehouden aan de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland d.d. 18 juni 2021 (zaaknummer LEE 19/1028) waarin wordt gesteld dat het optreden van effecten van gewasbeschermingsmiddelen op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten zijn op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of liggen in het Natura 2000-gebied. Wij zijn dan ook van mening dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen in de nabijheid van het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld is van Wnb-vergunningplicht.

Conclusie: De tekst in hoofdstuk 7 onder ‘Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen’ wordt als volgt gewijzigd: bij ‘Effect en beoordeling’ komt het tweede en derde tekstblok te vervallen en wordt vervangen door ‘Desondanks is het optreden van significante effecten op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of in het Natura 2000-gebied zijn gelegen’. Bij ‘Categorie’ wordt de tekst: **Categorie 3: voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij en in de Natura 2000- begrenzing. Huidig gebruik niet vrijgesteld van Wnb-vergunningplicht.**

Indiener 6: Prorail

Vraag 1. Invloed instandhoudingsmaatregelen op beheer en onderhoud ProRail.

Voor indiener is niet duidelijk of habitatype en habitatrictlijnsoort in de spoorbermen leiden tot ongewenste verplichtingen voor ProRail in de toekomst. Zij kan de juridische of financiële consequenties van de maatregelen in het Natura 2000-plan niet volledig beoordelen. In artikel 19 van de Spoorwegwet is bepaald hoe de spoorweg en naastgelegen gronden zijn beschermd in het kader van veilig en ongestoord gebruik. Voor ander gebruik dan beheer van de hoofdspoorweginfrastructuur dient een vergunning te worden aangevraagd bij de minister. In artikel 21 van het Besluit hoofdspoorweginfrastructuur is bepaald hoe de begrenzing van de hoofdspoorweg wordt gevormd en is de basis voor de exclavering van het spoor in Natura 2000-gebieden. Hiermee wordt voorkomen dat verplichtingen uit de Wet Natuurbescherming voor wat betreft Natura 2000-gebieden en uit de Spoorwegwet met elkaar strijden.

Indiener geeft aan geen rechtvaardiging gevonden te hebben in de in het ontwerp-Natura 2000-plan (p. 11) aangehaalde jurisprudentie, op grond waarvan instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype 6430C Ruigten en zomen (droge bosranden) en habitatrictlijnsoort 1078 Spaanse vlag zijn opgenomen in het Natura 2000-plan binnen de begrenzing van de in het aanwijzingsbesluit geëxclaveerde hoofdspoorweg. Indiener verzoekt dan ook om de beoogde instandhoudingsdoelen en -maatregelen die betrekking hebben op de geëxclaveerde spoorbermen uit het Natura 2000-plan te halen. Indien de instandhoudingsmaatregelen voor de spoorbermen blijven gehandhaafd, verzoekt indiener in overleg te treden.

Antwoord:

In het aanwijzingsbesluit is op grond van de daarin opgenomen exclaveringsformule, de spoorlijn Maastricht-Sittard vanwege de functie 'hoofdspoorweg' buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied gelaten. Het spoor is dan ook niet binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied opgenomen. Echter, een Natura 2000-gebied kent een zogenaamde externe werking. Dit betekent dat - als er voor het betreffende Natura 2000-gebied kwalificerende habitats of soorten zich bevinden in de spoorbermen - er bij beheer en onderhoud daarvan rekening moet worden gehouden met die habitats of soorten. Het kan niet zo zijn dat er ten gevolge van beheer en onderhoud aan de bermen significante gevolgen optreden ten aanzien van die habitats of soorten.

Hierbij wordt opgemerkt dat uit jurisprudentie (Raad van State nummers: 200900425/1/R2, 200902744/1/R2 & 201504506/1/R6) blijkt, dat als percelen niet binnen de begrenzing vallen, het wél mogelijk is om maatregelen op deze percelen vast te stellen als ze van groot belang zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen van de aangewezen soorten en habitats in het Natura 2000-gebied. De spoorlijn en –bermen zijn voor habitatype 6430C Ruigten en zomen (droge bosranden) en voor de prioritare habitatrictlijnsoort 1078 Spaanse vlag van groot belang voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding binnen het Natura 2000-gebied. Om die reden zijn langs de spoorbaan instandhoudingsmaatregelen opgenomen in het Natura 2000-plan.

Dat instandhoudingsmaatregelen voor percelen buiten de begrenzing van een Natura 2000-gebied mogen worden opgenomen in een beheerplan blijkt voorts ook uit artikel 2.3, tweede lid, onder a, van de Wet natuurbescherming. In dit artikellid is opgenomen dat in ieder geval de 'nodige instandhoudingsmaatregelen' in een beheerplan worden vermeld, zonder een onderscheid te maken tussen maatregelen binnen of buiten het Natura 2000-gebied. Hierbij wordt ook expliciet verwezen naar de relevante artikelen van de Vogel- en Habitatrictlijn. Ook artikel 6 van de Habitatrictlijn schrijft voor dat 'de nodige instandhoudingsmaatregelen' getroffen moeten worden en ook hier wordt geen onderscheid gemaakt.

Voor het huidige beheer en de verdere uitwerking van de maatregelen in de spoorbermen, achten wij het noodzakelijk om in overleg te treden met indiener. In het bijzonder willen we daarbij aandacht vragen voor het huidige gebruik (pag. 144 'bermbeheer van spoorweg') waarvoor wij specifieke voorwaarden hebben geformuleerd.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 3. Onderbouwing van belang hoofdspoorweg voor habitatype en habitatrictlijnsoort.

Indiener geeft aan dat in het Natura 2000-plan een beperkte onderbouwing wordt gegeven van het belang van het spoor en de spoorberm voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van habitattype 6430C Ruigten en zomen (droge bosranden) en de prioritaire habitatrichtlijnsoort 1078 Spaanse vlag. Bovendien als de spoorbermen onder het huidige beheer al van groot belang zijn, dan zijn aanvullende maatregelen niet nodig. Er ontbreekt verder een onderbouwing dat binnen het Natura 2000-gebied geen mogelijkheden zijn. Voor ProRail is het uitgangspunt dat vanuit haar wettelijke taken noodzakelijke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zonder extra beperkingen vanuit natuurwetgeving.

Antwoord:

In het ontwerpplan wordt op pag. 53 en in Bijlage 3 voor het habitattype 6430C Ruigten en zomen (droge bosranden) en pag. 87, 88 en figuur 3-38 voor de prioritaire habitatrichtlijnsoort 1078 Spaanse vlag het voorkomen en de omvang beschreven en weergegeven. Hieruit blijkt duidelijk het belang van de spoorbermen voor het voorkomen van habitat en habitatrichtlijnsoort. Voor de Spaanse vlag en ruigten en zomen (droge bosranden) ligt het zwaartepunt van het actuele voorkomen langs de spoorlijn en bovendien vormt de spoorlijn een verbindend element voor verdere verspreiding van de soort. Dit is mede het gevolg van het huidige beheer t.b.v. de spoorlijn waarbij over een grote lengte door het Bunder- en Elslooërbos een geschikte aaneengesloten zone voor het habitattype en habitatrichtlijnsoort met ruigten aanwezig is. Elders in het Bunder- en Elslooërbos is actueel geschikt milieu voor habitat en leefgebied voor de habitatrichtlijnsoort beperkt en versnipperd aanwezig. Voor de Spaanse vlag is de instandhoudingsdoelstelling 'behoud omvang en kwaliteit van het leefgebied'. De huidige situatie wijst uit dat dit onder het reguliere beheer van de spoorlijn wordt bereikt. Dit betekent dat in het Natura 2000-plan als instandhoudingsmaatregel de continuering van het huidige beheer is opgenomen.

Voor het habitattype Ruigten en zomen (droge bosranden) is de instandhoudingsdoelstelling 'verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het oppervlak'. Hiervoor is het nodig dat t.o.v. het reguliere beheer lokaal aanvullende maatregelen worden genomen in de vorm van het verwijderen van opgaande begroeiing en exoten en periodiek extra maaibeheer.

Voor de Spaanse vlag is in het Natura 2000-plan aangegeven dat er actueel al voldoende leefgebied aanwezig is waarbij het zwaartepunt ligt langs de spoorlijn. Daarmee is er voor deze soort geen noodzaak om binnen het Natura 2000-gebied ruimte te creëren ten kosten van ander habitat. Voor het habitattype Ruigten en zomen (droge bosranden) is op pag. 94 en 95 uitgewerkt waar er binnen het Natura 2000-gebied mogelijkheden zijn. Voor een belangrijk deel betreft het locaties waar actueel het habitattype nog niet aanwezig is. Van de potentiële omvang van het habitattype ligt ca. 50% langs de spoorlijn waarbij een specifieke vorm van het habitattype alleen daar is aangetroffen, hetgeen het grote belang onderstreept.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 4. Bijdrage aan maatregelen binnen primaire taken.

Indiener geeft aan naast haar primaire taak binnen haar mogelijkheden bij te dragen aan duurzaamheid en biodiversiteit en tevens een "goede buur" te zijn, door te overleggen en indien mogelijk bij te dragen aan de doelstellingen van aangrenzende gronden van natuurbeherende organisaties. Maatregelen op het grondgebied van indiener in het kader van het Natura 2000-plan worden daarom niet op voorhand uitgesloten zolang deze de integriteit en veiligheid van het spoor en de primaire taken van ProRail niet nadelig beïnvloeden.

Antwoord:

Wij waarderen de medewerking van indiener voor haar bereidheid bij te dragen aan het behoud en herstel van de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 5. Maatregelen vanaf 2024

Indiener geeft aan dat zij t.a.v. beheer van de berm van het spoor tot 2024 gebonden is aan contractuele afspraken met aannemers. In de aanloop naar de vernieuwing van het contract wil indiener samen met de provincie onderzoeken of het beheer van de berm kan worden aangepast ter ondersteuning van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, zonder concessies te doen aan de primaire taak van ProRail.

Antwoord:

De planperiode van het Natura 2000-plan heeft een looptijd van 2023 t/m 2029. Binnen dit tijdsbestek is het goed mogelijk om aansluitend op de lopende contractuele verplichtingen t/m 2023, afspraken te maken met indiener over het beheer van de spoorlijn t.b.v. de instandhoudingsdoelstellingen die vanaf 2024 geëffectueerd kunnen worden.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 7: agrariër

Vraag 1 Beperking landbouwkundig gebruik als gevolg van maatregelen.

Indiener geeft aan dat als er door het Natura 2000-plan strengere normen en maatregelen gaan gelden voor bemesting en gewasbescherming voor gebieden in de intrekzone, zijn opbrengsten en inkomen achteruit gaan. Indiener gaat er dan vanuit dat hij gecompenseerd wordt voor de gebruiksbependingen en de waardedaling van de gronden die hieruit voortvloeien.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ("propositie Heuvelland"). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbependingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2 Instroompunt regenwater op perceel

Indiener geeft aan dat op zijn grond een instroompunt ligt waar bij hevige regenval water het bos instroomt en dat dit het gevolg is van de vorm van het landschap. Indiener voorziet dat hier vanuit het Natura 2000-plan beperkingen op komen te liggen.

Antwoord:

In fig. 3-25 van het ontwerpplan zijn de knelpunten m.b.t. van instroom (runoff- en erosieknelpunten) op kaart aangegeven. Voor deze knelpunten zal nader onderzocht worden welke maatregelen het beste genomen kunnen worden om het knelpunt op te lossen zodat het Natura 2000-gebied er geen

negatieve invloed meer van ondervindt. De maatregelen zullen er in veel gevallen toe kunnen leiden dat plaatselijk het toekomstig grondgebruik gewijzigd dient te worden t.o.v. het huidige. In overleg met de grondeigenaar zal tot oplossingen worden gekomen, waarbij wensen en ideeën meespelen. Gebruiksbeperkingen die mogelijk optreden zullen via financiering van inkomensderving of vermindering van de waarde van grond gecompenseerd worden. Waar mogelijk en wenselijk kan ook sprake zijn van grondruil.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 8: Arvalis namens agrariër

Vraag 1 Aanvullende maatregelen intrekgebied

Indiener geeft aan dat zijn cliënt een gewasrotatie heeft enkel bestaande uit diep wortelende gewassen met maximale toepassing van groenbemesters als tussengewas. De huidige toegestane mestgiften zijn lager als de landbouwkundige behoefte van de plant, waardoor er geen sprake kan zijn van overbemesting. Volgens indiener zijn méér inspanningen niet mogelijk en daarom verzoek hij om geen aanvullende maatregelen op te leggen.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland “Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg” (‘propositie Heuvelland’). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2 Nitraatuitspoeling

Indiener is van mening dat op basis van zijn bouwplan en mestgift het vrijwel onmogelijk is dat er nitraat uitspoelt in zijn gronden.

Antwoord:

Zie onder vraag 1. Als onderdeel van de propositie Heuvelland is een bodemvochtmeetnet operationeel waarmee jaarlijks de nitraatuitspoeling naar het grondwater wordt gemonitord op percelen met verschillende gewassen en bouwplan. Op basis hiervan wordt een beeld verkregen van het grondgebruik en de hoeveelheid nitraat die hierbij uitspoelt.

Conclusie: Plantekst is niet aangepast.

Vraag 3 Duidelijkheid over teelten en teeltrotaties met betrekking tot nitraatuitspoeling

Indiener verzoekt om in het beheerplan duidelijkheid/zekerheid te bieden voor telers, teelten en teeltrotaties waarbij er weinig tot geen risico is op nitraatuitspoeling, zodat ondernemers hun bedrijven verder kunnen ontwikkelen.

Antwoord:

Zie antwoord onder vraag 1. In het kader van de propositie Heuvelland zal voor wat betreft teelten en teeltrotaties in de gesprekken tussen adviseurs en grondgebruikers aan de orde komen welke maatregelen bijdragen aan het verminderen van de nitraatuitspoeling zoals afwisseling van diepe en ondiepe gewassen. Dit vergt maatwerk op bedrijfsniveau. Dit is niet generiek in het Natura 2000-plan voor te schrijven.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 4 Aanvullende maatregelen nitraatuitspoeling

Indiener geeft aan dat “aanvullende maatregelen” zoals genoemd in het beheerplan het effect heeft dat ondernemers minder snel investeren, waardoor ook investeringen in duurzamere teeltmethoden worden geremd.

Antwoord:

Zie antwoord onder vraag 1.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 5 Runoff (erosie)

Indiener geeft aan dat zijn cliënt veel aandacht heeft voor bodem door niet-kerende grondbewerking, maximale inzet van groenbemesters en het moment van bewerken zodat er geen runoff optreedt en derhalve aanvullende maatregelen niet nodig zijn.

Antwoord:

Voor het Natura 2000-gebied zijn de concrete runoff knelpunten en locaties in kaart gebracht (zie figuur 3-25 p. 68 van het ontwerp-Natura 2000-plan). Indiener kan hieruit afleiden of zijn percelen bij deze locaties liggen. Op deze locaties wordt nader onderzocht hoe de instroom van bodemmateriaal en overvloedige afstroming van water in het Natura 2000-gebied effectief voorkomen kan worden met een zo gering mogelijk ruimtegebruik. Mocht uit onderzoek blijken dat voor het oplossen van een runoff knelpunt de percelen van indiener zijn betrokken, dan zal op basis van vrijwilligheid getracht worden om tot oplossingen te komen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 6 Gewasbeschermingsmiddelen

Indiener verzoekt namens cliënt om de spuitvrije zone zoals opgenomen in het beheerplan te schrappen aangezien door de huidige driftreducerende maatregelen en voorschriften rondom het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen het vrijwel onmogelijk is dat er gewasbeschermingsmiddelen in het Natura 2000-gebied terecht komen.

Antwoord:

In het ontwerpplan hebben wij het huidig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op landbouwpercelen vrijgesteld onder voorwaarden, aangezien daar waar landbouwpercelen direct grenzen aan of liggen binnen een Natura 2000-gebied effecten van gewasbeschermingsmiddelen niet zijn uitgesloten. Vanuit het voorzorgsprincipe hebben wij daarom als voorwaarde opgenomen dat in die gevallen een spuitvrije zone wordt aangehouden vanaf de perceelsgrens.

Echter inmiddels zijn wij gehouden aan de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland d.d. 18 juni 2021 (zaaknummer LEE 19/1028) waarin wordt gesteld dat het optreden van effecten van gewasbeschermingsmiddelen op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten zijn op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of liggen in het Natura 2000-gebied. Wij zijn dan ook van mening dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen in de nabijheid van het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld is van Wnb-vergunningsplicht.

Conclusie: *De tekst in hoofdstuk 7 onder ‘Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen’ wordt als volgt gewijzigd: bij ‘Effect en beoordeling’ komt het tweede en derde tekstblok te vervallen en wordt vervangen door ‘Desondanks is het optreden van significante effecten op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of in het Natura 2000-gebied zijn gelegen’. Bij ‘Categorie’ wordt de tekst: ‘Categorie 3: voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij en in de Natura 2000- begrenzing. Huidig gebruik niet vrijgesteld van Wnb-vergunningplicht.’*

Indiener 9: agrariër

Vraag 1 Bemestingsbeperkingen

Indiener heeft een gemengd rundvee- en akkerbouwbedrijf en ligt met zijn gronden ten oosten van het Bunder- en Elslooërbos en grenst hier ten dele direct aan. Indiener heeft in recente jaren te maken gehad met beperkingen aan het bouwblok en de bouw van een nieuwe ligboxenstal ter vervanging van een oudere, heeft een grote financiële belasting op zijn bedrijf gelegd. Hierdoor is hij genooddaakt zijn bedrijf optimaal te exploiteren om een zo hoog mogelijke opbrengst te behalen. Verdere beperkingen op zijn percelen qua bemesting en opbrengst is voor indiener niet acceptabel.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland “Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg” (“propositie Heuvelland”). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 ‘Tegemoetkoming in schade’ van het ontwerpplan.

Conclusie: *Plantekst is niet gewijzigd.*

Vraag 2 Vraagtekens bij herkomst nitraat in bronnen

Indiener geeft aan dat uit meetgegevens bij deelnemers aan het project Slim Bemesten blijkt dat door meer te bemesten dan de landelijke normen het nitraat onder hun percelen niet is toegenomen en lager is dan elders. Indiener vraagt zich dan ook af of de hoge nitraatconcentraties in de bronnen afkomstig is uit de landbouw of mogelijk een andere herkomst heeft.

Vraag 3 Overnemen zienswijze LLTB (indiener 4)

Indiener voegt de zienswijze van de LLTB toe aan zijn zienswijzen.

Antwoord:

Voor de antwoorden op de zienswijzen wordt verwezen naar het bovenstaande onder indiener 4.

Conclusie: *De plantekst wordt gewijzigd voor de onderdelen zoals aangegeven onder de zienswijzen van indiener 4 (LLTB).*

Indiener 10: agrariër

Vraag 1 Implementatie van Natura 2000-plan in bedrijfsvoering

Indiener spreekt zijn bezorgdheid uit over de implementatie van het Natura 2000-plan in zijn bedrijfsvoering.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ('propositie Heuvelland'). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 11: agrariër

Vraag 1 Financieel nadeel voor bedrijf als gevolg van Natura 2000-plan

Indiener voorziet financieel nadeel voor zijn bedrijf als gevolg van het Natura 2000-plan voor het Bunder- en Elslooërbos.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ('propositie Heuvelland'). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Indiener 12: agrariër

Vraag 1 zienswijze Natura 2000-plan

Indiener geeft aan gebruik te maken van de inspraak op het Natura 2000-plan Bunder- en Elslooërbos. In de zienswijze ontbreekt verder een specifiek onderdeel waarop indiener zijn zienswijze wil geven.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ('propositie Heuvelland'). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 13: particulier

Vraag 1 Beperking bemesting

Indiener vraagt om in geen geval verdere beperking van de bemesting te eisen omdat dit tot gevolg heeft dat de productiviteit van de grond afneemt terwijl er nu al hoge eisen worden gesteld. Indiener vraagt hierbij uit te gaan van de expertise van de eigenaar om te komen tot een juiste bemesting met inachtneming van de natuur (tijdstip en aard bemesting, toepassing van groenbemesting volgens plan).

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ('propositie Heuvelland'). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2 Onevenredig getroffen strengere bemestingsnormen.

Indiener geeft aan dat zijn gronden onevenredig getroffen worden indien er strengere bemestingsnormen gehanteerd worden omdat deze zich toevallig aan de rand van een Natura 2000-gebied bevindt.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland "Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg" ('propositie Heuvelland'). Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 3 Infiltratie van regenwater op verhard oppervlak.

Indiener pleit er voor om voldoende regenwater van verhard oppervlak af te koppelen en niet via het riool af te voeren, ter verdunning van het grondwater als een oplossing van de vermindering van de nitraatbelasting in het grondwater.

Antwoord:

In het Natura 2000-plan zijn verschillende maatregelen opgenomen die er in voorzien dat regenwater van verhard oppervlak zo veel mogelijk ter plaatse wordt geïnfiltreerd naar het grondwater en afgekoppeld van het riool. Bij Maastricht-Aachen-Airport is dit al uitgevoerd. Samen met gemeenten en bedrijven zal hier verder uitvoering aan worden gegeven. In een grondwaterkwaliteitsmodel is berekend dat regenwater van verhard oppervlak dat een geringe nitraatbelasting heeft, een bijdrage levert aan de verdunning van de nitraatconcentratie in het grondwater.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 4 Betrekking van de aard van het gewas op het perceel

Indiener verzoekt rekening te houden met de aard van het gewas en de gewaswisseling bij de beoordeling van de nitraatuitspoeling. Ondiep en diep wortelende gewassen geven een groot verschil in de mate waarin nitraat uitspoelt. Een dieper wortelend gewas volgend op een ondiep wortelend, heeft tot gevolg dat een deel nitraatuitspoeling kan worden voorkomen.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is het belang van monitoring van de nitraatuitspoeling benoemd. Hiervoor wordt een bestaand bodemvochtmeetnet benut dat waar nodig uitgebreid zal worden. Ook zal een aanpassing van de meetfrequentie nader worden bezien. Het bodemvochtmeetnet geeft in een vroeg stadium een beeld van de mate en verandering in nitraatuitspoeling onder het gewas. Om te komen tot een adequaat meetnet is een monitoringsplan opgesteld waarin is voorzien in bodemvochtmetingen op verschillende dieptes waarmee de verschillen in worteldiepte van gewassen

wordt ondervangen. Om de effecten van maatregelen op de nitraatuitspoeling goed te kunnen volgen, zullen de monitoringsresultaten regelmatig met stakeholders worden gedeeld.

Conclusie: *Plantekst is niet gewijzigd.*

Vraag 5 Spuitvrije zone van 1-5 m

Indiener maakt bezwaar tegen de beperkende voorwaarde van een spuitvrije zone van 1-5 m langs het Natura 2000-gebied bij de vrijstelling van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Dit leidt tot economische schade aan het teeltgewas en tot een voor de wandelaar en toerist onprettige en hinderlijke onkruidbegroeiing. Indiener vraagt vertrouwen te hebben in de expertise van de eigenaar om volgens richtlijnen te komen tot driftreductie van gewasbeschermingsmiddelen waardoor de invloed op het Natura 2000-gebied verwaarloosbaar is.

Antwoord:

In het ontwerpplan hebben wij het huidig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op landbouwpercelen vrijgesteld onder voorwaarden, aangezien daar waar landbouwpercelen direct grenzen aan of liggen binnen een Natura 2000-gebied effecten van gewasbeschermingsmiddelen niet zijn uitgesloten. Vanuit het voorzorgsprincipe hebben wij daarom als voorwaarde opgenomen dat in die gevallen een spuitvrije zone van 1-5 m wordt aangehouden vanaf de perceelsgrens. Echter inmiddels zijn wij gehouden aan de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland d.d. 18 juni 2021 (zaaknummer LEE 19/1028) waarin wordt gesteld dat het optreden van effecten van gewasbeschermingsmiddelen op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten zijn op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of liggen in het Natura 2000-gebied. Wij zijn dan ook van mening dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen in de nabijheid van het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld is van Wnb-vergunningplicht.

Conclusie: *De tekst in hoofdstuk 7 onder ‘Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen’ wordt als volgt gewijzigd: bij ‘Effect en beoordeling’ komt het tweede en derde tekstblok te vervallen en wordt vervangen door ‘Desondanks is het optreden van significante effecten op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of in het Natura 2000-gebied zijn gelegen’. Bij ‘Categorie’ wordt de tekst: **Categorie 3: voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij en in de Natura 2000- begrenzing. Huidig gebruik niet vrijgesteld van Wnb-vergunningplicht.***

Vraag 6 Vertrouwen in en behoud draagvlak bij agrariërs

Indiener bedrukt het belang van vertrouwen in de uitvoering door agrariërs zoals bij Duurzaam Schoon Grondwater en Slim Bemesten. Zonder vertrouwen daalt het draagvlak bij de agrariërs in het bijzonder de melkvee- en vleesveehouderij die een belangrijke rol hebben in de instandhouding van laag-nitraat-graslanden, bijzondere biodiversiteit, bodemoppervlakte en bodemonderhoud.

Antwoord:

In het ontwerp-Natura 2000-plan is op pag. 108 aangegeven dat er maatregelen ter verbetering van kwaliteit van water, natuur en bodem op landbouwgronden op het Centraal Plateau zullen worden uitgevoerd binnen het Interbestuurlijk Programma (IBP) Vitaal Platteland “Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg” (‘propositie Heuvelland’). In dit programma wordt in belangrijke mate voortgebouwd op de werkwijze van Duurzaam Schoon Grondwater en Slim Bemesten. Hiervoor zullen agrarische adviseurs bedrijfsbezoeken brengen aan de agrarische ondernemers binnen het focusgebied van de propositie om een aantal aspecten te bespreken: de specifieke bedrijfssituatie, grondpositie, toekomstperspectief bedrijf, ervaringen en ideeën van het agrarisch bedrijf in relatie tot de opgaven van het IBP Heuvelland en de interesse voor het uitvoeren

van maatregelen. Uit dit gesprek wordt per bedrijf duidelijk of en waar er mogelijkheden en wensen zijn om bij te dragen aan de verduurzaming van het water- en bodembeheer in het Heuvelland. In het kader van het Natura 2000-plan met name voor het bereiken van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Indien er op vrijwillige basis extra maatregelen door agrarische ondernemers worden genomen en indien er door deze maatregelen gebruiksbeperkingen optreden, zullen de kosten hiervan gefinancierd en/of de inkomensderving en de eventuele vermindering van de waarde van een ontroerende zaak gecompenseerd worden. Hiervoor willen we indiener ook verwijzen naar par. 6.5 'Tegemoetkoming in schade' van het ontwerpplan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 14: agrariër

Vraag 1 Nitraatproblematiek

Indiener geeft aan dat er al 20 jaar ervaring is vanuit Duurzaam Schoon Grondwater. Uit cijfers hiervan blijkt dat de uitspoeling van nitraat door de jaren heen steeds lager wordt. De huidige nitraatconcentraties in het in de bronnen uittredende grondwater is nog het gevolg van de manier van bemesten uit de jaren 1970 tot eind jaren negentig. Indiener geeft aan deze cijfers bij het Natura 2000-plan te betrekken.

Antwoord:

We onderschrijven de constatering van indiener dat de uitspoeling van nitraat door de jaren heen is gedaald als gevolg van generieke maatregelen en aanvullende maatregelen in projecten zoals Duurzaam Schoon Grondwater (specifiek binnen grondwaterbeschermingsgebieden). De resultaten en meetgegevens die n.a.v. deze maatregelen zijn verzameld zijn meegenomen in het grondwaterkwaliteitsmodel dat voor het Natura 2000-gebied is ontwikkeld. Op basis van de historische cijfers en maatregelen was het mogelijk om te toetsen of het model een betrouwbare weergave is van de werkelijkheid en daarmee ook voor de toekomst op basis van te nemen maatregelen betrouwbare prognoses kan berekenen voor nitraatuitspoeling onder landbouwgronden en nitraatconcentraties in de bronnen binnen het Natura 2000-gebied. Hierbij is rekening gehouden met het feit dat het in landbouwgronden geïnfilterde water pas gem. 20 jaar later in de bronnen uittreedt. In het ontwerp-Natura 2000-plan is dit opgenomen in o.a. de fig. 3-15 pag. 45 en fig. 4-1 pag. 97.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2 Grote invloed van andere bronnen van stikstof dan landbouw.

Indiener is van mening dat er andere stikstofbronnen zijn zoals uitstoot van vliegtuigen, industrie en verkeer een grotere invloed hebben op het gebied waar agrarische grondgebruikers geen invloed op hebben.

Antwoord:

Voor wat betreft de belasting van stikstof op het Natura 2000-gebied is er sprake van atmosferische stikstofdepositie door verkeer (waaronder vliegverkeer), industrie en landbouw en toestroom van nitraat via het grondwater als gevolg van nitraatuitspoeling in landbouwgronden.

Uit de meest recente berekeningen (AeriusM22) blijkt voor de atmosferische depositie dat het Natura 2000-gebied voor het overgrote deel matig overbelast is. De depositie is afkomstig van landbouw (ca. 30%), industrie (5%), verkeer (ca. 8 %), overige sectoren (9%) en buitenland (ca.48%). De herkomst van de stikstofdepositie is inderdaad voor een belangrijk deel van buiten het gebied waar de agrarische grondgebruikers geen invloed op hebben.

Echter de grootste belasting met stikstof op het Natura 2000-gebied is via het grondwater. Voor de belangrijke en prioritaire grondwaterafhankelijke habitattypen waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen: kalktufbronnen (binnen Nederland nagenoeg alleen in het Bunder- en Elslooërbos te

vinden) en vochtige beekbegeleidende bossen (de best ontwikkelde bevinden zich in het Bunder- en Elslooërbos) is de belasting van stikstof via het grondwater ca. 25x hoger dan via directe atmosferische depositie. De stikstofbelasting via het grondwater (in de vorm van nitraat) is voor het overgrote deel (ca. 85%) afkomstig van uitspoeling in intensief gebruikte landbouwgronden binnen de intrekgebieden op het plateau grenzend aan het Natura 2000-gebied. Hier hebben de agrarische grondgebruikers een grote invloed op.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 3 Spuitvrije zone langs Natura 2000-gebied

Indiener geeft aan dat een vergunningplicht voor het toepassen van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen in een zone langs het Natura 2000-gebied onwerkbaar is.

Antwoord:

In het ontwerpplan hebben wij het huidig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op landbouwpercelen vrijgesteld onder voorwaarden, aangezien daar waar landbouwpercelen direct grenzen aan of liggen binnen een Natura 2000-gebied effecten van gewasbeschermingsmiddelen niet zijn uitgesloten. Vanuit het voorzorgsprincipe hebben wij daarom als voorwaarde opgenomen dat in die gevallen een spuitvrije zone wordt aangehouden vanaf de perceelsgrens.

Echter inmiddels zijn wij gehouden aan de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland d.d. 18 juni 2021 (zaaknummer LEE 19/1028) waarin wordt gesteld dat het optreden van effecten van gewasbeschermingsmiddelen op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten zijn op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of liggen in het Natura 2000-gebied. Wij zijn dan ook van mening dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen in de nabijheid van het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld is van Wnb-vergunningplicht.

Conclusie: De tekst in hoofdstuk 7 onder ‘Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen’ wordt als volgt gewijzigd: bij ‘Effect en beoordeling’ komt het tweede en derde tekstblok te vervallen en wordt vervangen door ‘Desondanks is het optreden van significante effecten op soorten en habitats waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen, zonder nader onderzoek, op voorhand niet uit te sluiten op die plaatsen waar landbouwpercelen in de nabijheid grenzen aan of in het Natura 2000-gebied zijn gelegen’. Bij ‘Categorie’ wordt de tekst: **Categorie 3: voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij en in de Natura 2000- begrenzing. Huidig gebruik niet vrijgesteld van Wnb-vergunningplicht.**

Indiener 15: Staatsbosbeheer

Vraag 1 Zorgwekkende toestand kalktufbronnen

Indiener geeft aan dat de huidige toestand van met name het habitatype kalktufbronnen zorgwekkend is, waarbij er geen kalktufbron in een goede staat voorkomt. Limburg kent veruit de sterkst verontreinigde bronnen van Noordwest-Europa met veel te hoge gehalten aan nitraat (overschrijding 3-5 maal de grenswaarde voor een gunstige staat van instandhouding), fosfaat, kalium en sulfaat. Van een duurzame bescherming is volgens indiener vooralsnog geen sprake. Volgens indiener is van de voorgestelde aanpak in het Natura2000-plan bestaande uit het benaderen van grondgebruikers om op vrijwillige basis een scala aan maatregelen uit te voeren om nitraatuitspoeling en runoff terug te dringen, niet inzichtelijk welke afweging hieraan ten grondslag ligt, zijn de maatregelen niet concreet beschreven, de impact op de kwaliteit van het grondwater niet duidelijk en ontbreekt een wetenschappelijke onderbouwing.

Antwoord:

De staat van instandhouding van het habitatype kalktufbronnen is in de rapportage van Nederland aan de Europese Commissie in 2019 beoordeeld als zeer ongunstig. Deze beoordeling is gemotiveerd op een inschatting van het criterium 'toekomstperspectief' waarbij met name een verdere verslechtering van de grondwaterkwaliteit door landbouwactiviteiten wordt verwacht. Echter voor een verdere verslechtering van de grondwaterkwaliteit zien wij geen aanleiding: door generieke maatregelen die zijn en worden uitgevoerd om uitspoeling van meststoffen met name nitraat te verminderen is de grondwaterkwaliteit verbeterd en volgens prognoses zal de verbetering bij voortzetting van generieke maatregelen in de toekomst doorzetten (zie fig. 4-1 op pag. 97 van het ontwerp-Natura 2000-plan). Voor de overige criteria die betrekking hebben op de feitelijke toestand, is het habitatype beoordeeld als matig ongunstig tot gunstig.

Uit de inventarisatie van de kalktufbronnen in het Bunder- en Elslooërbos in 2019 blijkt dat er zowel bronnen van slechte maar ook van goede kwaliteit aanwezig zijn qua vegetatie en macrofauna. Om tot een duurzame bescherming te komen, zullen, zoals aangegeven in het Natura 2000-plan, verdere maatregelen in het intrekgebied getroffen worden om onder meer de grondwaterkwaliteit verder te verbeteren. Hiermee is gestart in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Verduurzaming Water- en Bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg (IBP-VP 'propositie' Heuvelland). Wij zijn van mening dat voor een dergelijk groot gebied (ca. 1600 ha waarvan ruim de helft bestaat uit agrarische gronden) dat invloed heeft op het Natura 2000-gebied een gebiedsproces zoals voorgesteld in de propositie Heuvelland de juiste aanpak is. In het Plan van Aanpak van de propositie zijn de te bereiken doelen concreet gemaakt en is aangegeven welke instrumenten en maatregelen ter beschikking staan. Een pakket van maatregelen om de nitraatuitspoeling te verminderen is ontwikkeld in samenwerking met het wetenschappelijk instituut Wageningen University & Research (WUR). Dit pakket aan maatregelen is door de WUR beoordeeld als positief op de vermindering van de nitraatuitspoeling. Waar nodig zal dit pakket nog worden uitgebreid of aangepast op basis van praktijkexperimenten. Indiener heeft samen met de andere TBO's als reactie op de uitvoeringsovereenkomst IBP Heuvelland, per e-mail van 13 oktober 2020 aan GS laten weten dat zij vinden dat het Plan van Aanpak van IBP Heuvelland en de daaruit voortvloeiende uitvoering een betekenisvolle bijdrage kan leveren aan de kwantiteit en kwaliteit van het (grond)water en andere milieuomstandigheden in de N2000-terreinen in het projectgebied. Wij zien dit als een bevestiging van de wijze van aanpak die in het Natura 2000-plan is opgenomen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 2 'Sense of urgency' en toetsbare resultaatbeschrijving voor 2023 en 2027.

Indiener geeft aan dat de Natura 2000 kernopgaven met een 'sense of urgency' binnen tien jaar op orde dienen te zijn, gerekend vanaf 2013. Indiener betwijfelt of dit met het beheerplan bereikt kan worden. De in het beheerplan voorziene monitoring van de habitattypen is op zich niet voldoende. Indiener mist een toetsbare resultaatbeschrijving voor 2020 en 2027 (einde planperiode).

Antwoord:

Een 'sense of urgency' (voor het Bunder- en Elslooërbos m.b.t. watercondities) is aan een Natura 2000-gebied toegekend als de inschatting is gemaakt dat zonder verandering in de watercondities binnen 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat en de verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden dan niet meer realiseerbaar is. Dit betekent niet dat de kernopgaven (lees: de instandhoudingsdoelstellingen) dan op orde dienen te zijn. Inmiddels hebben we enig zicht op de ontwikkeling van de kalktufbronnen (monitoring 2011 en 2019). Het beeld dat hieruit ontstaat is dat er geen eenduidige verslechtering is opgetreden en dat er geen sprake is van een onherstelbare situatie. Niettemin is niet uit te sluiten dat door het natuurlijke tijdsverloop tussen maatregelen op het plateau en effecten hiervan in het Natura 2000-gebied (gem. ca. 17-21 jaar afhankelijk van het deelgebied) er alsnog verslechtering kan optreden. Voortzetting van maatregelen zowel generiek als aanvullend vanuit de propositie Heuvelland zal er toe moeten leiden dat conform de KRW de maatregelen zijn uitgevoerd die uiteindelijk leiden tot de gewenste watercondities in het Natura 2000-gebied.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 3 Noodzakelijke aanvullende maatregelen

Indiener geeft aan dat t.o.v. de maatregelen in het Natura2000-plan er aanvullende maatregelen nodig zijn en doet hiertoe enkele aanbevelingen. Volgens indiener liggen de grootste knelpunten buiten het Bunder- en Elslooërbos. Uit het maatregelenpakket van het Natura2000-plan blijkt onvoldoende de volgorde. Dit is volgens indiener wel van belang omdat bepaalde maatregelen pas zin hebben als andere eerst worden uitgevoerd. Verbeteracties met betrekking tot het hydrologische systeem dienen daarbij prioriteit te krijgen.

Antwoord:

Wij zijn het met indiener eens dat bij de uitvoering de volgorde van maatregelen van belang is. Het Natura 2000-plan beperkt zich tot het benoemen van de maatregelen en heeft niet de functie om dit uit te werken. Hiervoor is het IBP-VP Heuvelland gestart om op een integrale wijze in een gebiedsproces de uitvoering vorm te geven. Tot één van de hoofdpogingen van het IBP-VP Verduurzaming water- en bodembeheer behoort het bereiken van goede milieu- en watercondities voor de Natura 2000-gebieden. Dit onderstreept de prioriteit die aan het herstel van het hydrologisch systeem wordt gegeven.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 4 Natuuruitbreiding in de vorm van een structurele bufferzone.

Indiener geeft aan dat hij voor het Programma Natuur voorstellen heeft gedaan voor een duurzame aanpak van het Bunder- en Elslooërbos en stelt voor een maatregel in het Natura2000-plan op te nemen die bestaat uit een beperkte natuuruitbreiding als een structurele bufferzone aan de oostzijde van het gebied tot aan de Maastrichterweg-Eyskensweg, ter verbetering van de kwaliteit van bronnen gevoed door ondiep grondwater en vermindering van oppervlakkige afstroom (erosie, wateroverlast). Volgens indiener valt hiermee relatief snel winst te behalen en kan een substantieel deel van de verplichte opgaven worden gerealiseerd in 2027. Verder geeft indiener aan dat daarnaast verder oostwaarts op het plateau een blijvende aanpassing van het grondgebruik nodig is, ter verbetering van het diepere grondwater.

Antwoord:

Het voorstel van indiener om een structurele bufferzone aan de oostzijde van het Bunder- en Elslooërbos (begrenzing Maastrichterweg-Eyskensweg) als maatregel op te nemen door het omvormen van landbouwgrond naar natuur, berust op een onjuiste analyse van het landschapsecologisch functioneren van gebied en zijn omgeving. Wij delen dan ook niet de mening van indiener dat dit een duurzame aanpak is. Het voorstel suggereert dat er in het Bunder- en Elslooërbos bronnen worden gevoed door enkel ondiep grondwater. Dit is echter niet de regel. Uit een ecohydrologische systeemanalyse blijkt dat de bronnen in het gebied worden gevoed door een mix van stroombanen van ondiep én diep grondwater (korte en lange verblijftijd) die in een bron samen komen (zie fig. 3-12 van het ontwerp-Natura 2000-plan). Dit wordt ook zichtbaar bij de in kaart gebrachte intrekgebieden (fig. 3-13 van het ontwerp-Natura 2000-plan). De intrekgebieden strekken zich uit voorbij de grens van bufferzone die indiener voorstelt. Weliswaar zal het beëindigen van bemesting in een natuurbufferzone bedragen aan de vermindering van de nitraatbelasting in de bronnen, maar in welke mate en of dit voldoende is voor het behalen van gunstige hydrologische condities in de bronnen is onzeker, aangezien dit mede afhankelijk is van het overige landbouwkundige gebruik binnen het intrekgebied van een bron. Verder houdt het voorstel van indiener geen rekening met de grote verschillen in ondergrond van noord naar zuid langs het Natura 2000-gebied. Hieruit blijkt dat de reistijd van het grondwater in gebieden grote verschillen vertoont (zie fig. 3-15 van het ontwerp-Natura 2000-plan). Een bufferzone als deze al wenselijk is, vraagt dan ook in de verschillende delen van het gebied een andere dimensionering om optimaal effectief te zijn

In het Natura 2000-plan is er voor gekozen om de problematiek van nitraatuitspoeling in landbouwgronden, erosie en wateroverlast voor het gehele gebied in een gebiedsproces integraal aan te pakken. Dit vindt plaats in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland Verduurzaming water- en bodembeheer Heuvelland Zuid-Limburg (“propositie Heuvelland”).

Conclusie: *Plantekst is niet gewijzigd.*

Vraag 5 Toetsing huidig gebruik

Indiener geeft aan dat in paragraaf 7.1 is vermeld dat de juridische basis voor de toetsing van het huidig gebruik is gelegen in artikel 2.2, tweede lid, van de Wnb. De gedachte daarachter is dat er huidig gebruik kan zijn dat in de weg staat aan het behalen van de instandhoudingsdoelen en dat dit gebruik mogelijk om die reden beperkt of beëindigd moet worden. Die beperking of beëindiging kan dan gezien worden als een maatregel in de zin van artikel 2.2, tweede lid, van de Wnb.

Antwoord:

In hoofdstuk 7 van het beheerplan wordt beschreven welke activiteiten in en rondom het Natura 2000-gebied kunnen worden vrijgesteld van de Wnb-vergunningplicht (eventueel onder voorwaarden). De mogelijkheid hiertoe volgt niet uit artikel 2.2, tweede lid maar uit artikel 2.9, eerste lid, van de Wnb. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd om vrijstellingen in het beheerplan op te nemen en daarvan wordt in dit plan ook gebruik gemaakt.

Conclusie: *De tekst wordt als volgt aangepast: in par. 7.1 wordt de zin: “De juridische basis voor de toetsing van het huidig gebruik ligt in artikel 2.2 tweede lid van de Wet natuurbescherming (Wnb).” vervangen door “De juridische basis voor de toetsing van het huidig gebruik ligt in artikel 2.9 eerste lid van de Wet natuurbescherming (Wnb).” De aansluitende zin: “Daarin is voorgeschreven dat het bevoegd gezag “passende maatregelen” moet treffen voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden” vervalt.*

Vraag 6 Activiteiten en handelingen

Indiener merkt op dat in het ontwerp-Natura 2000-plan gesproken wordt over activiteiten en handelingen, terwijl sinds de wijziging van de wet natuurbescherming per 1-1-2020 de vergunningplicht van art. 2.7 lid 2 uitsluitend van toepassing is op projecten. Verder merkt indiener op dat in hoofdstuk 7 van het hoofdrapport niet gesproken wordt over een passende beoordeling. Indiener vraagt zich dan ook af of de in hoofdstuk 7 uitgevoerde toetsing voldoet aan artikel 2.9 Wnb.

Antwoord:

Op 1 januari 2020 is de vergunningplicht in artikel 2.7, tweede lid, Wnb inderdaad gewijzigd. Vanaf die datum is het verboden zonder vergunning van Gedeputeerde Staten een project te realiseren dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Dit betekent dat het verrichten van andere handelingen en het realiseren van projecten die de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren, niet langer vergunningplichtig zijn. Deze wijziging heeft ook met zich meegebracht dat het lichtere afwegingskader zonder passende beoordeling voor vergunningverlening voor andere handelingen dat was opgenomen in artikel 2.8, negende lid, Wnb daarmee is komen te vervallen. Evenals de uitzondering van de vergunningplicht voor ‘bestaand gebruik’ uit artikel 2.9 Wnb omdat de uitzondering alleen betrekking had op ‘andere handelingen’ dan projecten met significante gevolgen.

Ons inziens zorgt het wegvallen van de verslechteringsstoets niet voor aanpassingen in de toetsingssystematiek. In de regel is gebiedsrelevant huidig gebruik getoetst op mogelijke aanwezigheid van significante effecten. Afhankelijk van deze toetsing is een indeling gemaakt in vergunningvrij gebruik (al dan niet onder voorwaarden) en huidig gebruik waarvan op voorhand niet met zekerheid is te zeggen of er sprake kan zijn van significante gevolgen. Deze laatste worden dan

niet vrijgesteld en er zal dan per geval – buiten het beheerplan om -moeten worden bekeken of sprake is van een vergunningplicht.

Het is juist dat in hfst. 7 niet gesproken wordt over een passende beoordeling omdat een passende beoordeling (lees: een ecologisch onderzoek met die diepgang) niet altijd nodig is om tot een vrijstelling te komen. Een passende beoordeling is alleen nodig als significante effecten echt niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Gebiedsrelevant huidig gebruik is getoetst op mogelijke aanwezigheid van significante effecten. Dat verloopt middels een individuele toetsing. Afhankelijk van deze toetsing is een indeling gemaakt in vergunningvrij gebruik (al dan niet onder voorwaarden) en huidig gebruik waarvan op voorhand niet met zekerheid is te zeggen of er sprake kan zijn van significante gevolgen. Deze laatste worden dan niet vrijgesteld (categorie 3) en er zal dan per geval moeten worden bekeken of sprake is van een vergunningplicht.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 7 Toetsing regulier beheer

Indiener geeft aan dat het juist is dat voor de beheer- en herstelmaatregelen die gericht zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelen (instandhoudingsbeheer) geen Wnb-vergunning nodig is. Echter, in het beheerplan worden beheeringrepen getoetst “die niet direct gericht zijn op het realiseren van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstelling van het gebied (regulier beheer). Dit omvat onder meer het beheer buiten de kwalificerende habitats en leefgebieden van kwalificeren soorten, maar bijvoorbeeld ook onderhoud van de recreatieve infrastructuur, vellen van bomen die een gevaar opleveren, onderhoud aan bebording en dergelijke binnen kwalificerende habitats en leefgebieden van kwalificeren soorten”. Daarmee wordt een onjuist criterium aangelegd. De vergunningplicht is niet gekoppeld aan artikel 2.2 van de Wnb, maar aan artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb. En daaruit volgt enerzijds dat voor vergunningplicht sprake moet zijn van een project met mogelijk significante gevolgen voor een N2000-gebied, maar bovendien dat er geen vergunningplicht is voor een project dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een N2000-gebied. SBB is van oordeel dat de in hoofdstuk 7 genoemde vormen van regulier beheer alle beheeractiviteiten zijn die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van het gebied, voor zover het al projecten zouden zijn met mogelijk significante gevolgen. Kortom, deze behoeven geen toetsing.

Indiener geeft aan dat er zijn inziens geen toetsing in het kader van artikel 2.9 Wnb hoeft plaats te vinden voor in hfst. 7 van het ontwerpplan genoemde vormen van regulier beheer, aangezien vooraf al kan worden vastgesteld dat er geen vergunningplicht voor bestaat omdat ze direct verband houden of nodig zijn voor het beheer van het gebied.

Antwoord:

Het is ons duidelijk dat de vergunningplicht niet gekoppeld is aan artikel 2.2 van de Wnb, maar aan artikel 2.7 van de Wnb zoals ook eerder in onze reactie aangegeven. Die koppeling met artikel 2.2 van de Wnb is hier ook nadrukkelijk niet gezocht. Uit artikel 2.7 van de Wnb volgt inderdaad dat voor een vergunningplicht sprake moet zijn van een project met mogelijk significante gevolgen voor een N2000-gebied. Er is geen vergunningplicht voor een project dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een N2000-gebied.

In de memorie van toelichting van de recent in werking getreden Wet stikstofreductie en natuurherstel staat het volgende: Voor in ieder geval één groep activiteiten biedt de voorziening evenwel een belangrijke vereenvoudiging, namelijk voor de maatregelen die worden genomen met het oog op de instandhouding van de relevante natuurwaarden in het Natura 2000-gebied. De in het gewijzigde artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb opgenomen vergunningplicht geldt immers - in navolging van het bepaalde in artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn - niet voor een project dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied. Dat soort projecten kunnen op grond van de voorgestelde wijziging in de toekomst dus zonder vergunning worden uitgevoerd, ook als zij voor bepaalde natuurwaarden in het gebied een zekere verslechtering van de kwaliteit kunnen veroorzaken.

Wij hebben alleen de beheeringrepen getoetst die in onze ogen niet direct gericht zijn op het realiseren van de instandhoudingsdoelstelling van het gebied (regulier beheer). Dit omvat onder meer het beheer buiten de kwalificerende habitats en leefgebieden van kwalificerende soorten, maar bijvoorbeeld ook onderhoud van de recreatieve infrastructuur, vellen van bomen die een gevaar opleveren, onderhoud aan bebording en dergelijke binnen kwalificerende habitats en leefgebieden van kwalificerende soorten.

Zeker bij het beheer van bos en bosranden is die scheidslijn niet altijd even duidelijk. Het reguliere beheer en instandhoudingsbeheer overlappen in delen van het gebied en worden in de praktijk veelal als geheel bekeken en beheerd. Uit oogpunt van zorgvuldigheid hebben wij dit beheer wel meegenomen in de toetsing. Voor het overige gaat het naar onze mening om vormen van beheer die niet direct verband houdt met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

3 Deel C: Reacties op verzoek tot medewerking uitvoering maatregelen

Waterschap Limburg

Reactie:

Waterschap Limburg kan instemmen met de uitvoering van het maatregelenpakket zoals dit door GS is voorgelegd. Waterschap Limburg geeft daarbij wel aan dat alvorens tot uitvoering kan worden overgegaan verdere verkenning aan de orde is om effectiviteit, haalbaarheid en uitvoeringswijze te bepalen. Over de financiële verplichtingen dienen bij de nadere uitwerking naders afspraken gemaakt te worden tussen provincie en waterschap Limburg.

Antwoord:

Wij zijn het eens met waterschap Limburg dat het voorgelegde maatregelenpakket nog nadere uitwerking behoeft aangezien het hier deels nieuwe maatregelen betreft en naast positieve mogelijke ook negatieve effecten kunnen optreden voor instandhoudingsdoelen en naar de omgeving. Ook zal de wijze van uitvoering op onderdelen een uitdaging zijn. In de kosten van de maatregelen (incl. vooronderzoek) wordt voorzien in het Natura 2000-plan.

Conclusie: GS is akkoord met de door waterschap Limburg gestelde voorwaarden als basis waarop zij instemt om het aan haar toebedeelde maatregelenpakket uit te voeren.

Prorail

Reactie:

De reactie van ProRail op de vraag voor medewerking aan de uitvoering van Natura 2000-maatregelen, moet gezien worden in het licht van de zienswijze van ProRail en het antwoord van GS hierop (zie bovenstaand onder Indiener 6 vraag 1). D.w.z. dat ProRail verzoekt om de maatregelen die betrekking hebben op de (geëxclaveerde) spoorbermen buiten het Natura 2000-plan te laten. Echter mocht GS besluiten de maatregelen te handhaven, dan verzoekt ProRail hierover in overleg te treden. Daarbij geeft zij aan maatregelen in het kader van het Natura 2000-beheerplan op haar grondgebied niet uit te sluiten zolang deze de integriteit en veiligheid van het spoor en de uitvoering van haar primaire taken niet nadelig beïnvloeden. ProRail ziet aanknopingspunten voor de ondersteuning van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen met de vrijstellingen genoemd in de Regeling omgevingsregime hoofdspoorwegen waarbinnen het aanleggen, in stand houden, wijzigen of verwijderen van beplanting in de beschermingszone valt.

ProRail geeft aan ten aanzien van het beheer van de spoorbermen gebonden te zijn aan contractuele afspraken met aannemers. Het contract wordt in 2024 vernieuwd. In de aanloop naar het nieuwe contact is ProRail als “goede buur” bereid samen met de provincie te onderzoeken of het beheer van de spoorbermen kan worden aangepast en de voorwaarden waaronder, ter ondersteuning van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, met inachtneming van de primaire taak van ProRail.

Antwoord:

Zoals wij bij de zienswijze (Indiener 6, vraag 1) hebben aangegeven en beargumenteerd herbergen de spoorbermen door het Bunder- en Elslooërbos een belangrijk aandeel van het habitatype Ruigten en zomen (droge bosranden) en leefgebied van de habitatrichtlijnsoort Spaanse vlag. Wij achten het dan ook op basis van juridische kaders en jurisprudentie van belang dat voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding er instandhoudingsmaatregelen voor de spoorbermen in het Natura 2000-plan worden opgenomen, ondanks dat de spoorbermen in het aanwijzingsbesluit zijn

geëxclaveerd. In de praktijk blijkt dat het huidige beheer en onderhoud van de spoorbermen door ProRail een belangrijke bijdrage leveren aan de instandhoudsdoelen voor de Spaanse vlag. Voor het habitatype Ruigten en zomen (droge bosranden) draagt het huidige beheer en onderhoud door ProRail er aan bij dat het huidige areaal aan habitatype in stand blijft. Voor de instandhoudingsdoelstelling uitbreiding van het areaal zien we ook mogelijkheden in de spoorberm (b.v. door het bestrijden van Japanse duizendknoop en het terugzetten van bos) maar de haalbaarheid dient in goed overleg met ProRail tot stand te komen. Dit zo mogelijk vanaf 2024 in een meerjaren onderhoudsplan van de spoorbermen vast te leggen zou een goede basis zijn. De financiële aspecten voor de additionele instandhoudingsmaatregelen zijn in het N2000-plan geborgd.

Conclusie: Gezien het belang van het voorkomen van een habitatype en habitatrictlijnsoort in de spoorberm in het traject van het Bunder- en Elslooërbos van de spoorlijn Maastricht-Sittard, zijn de instandhoudingsmaatregelen hiervoor gehandhaafd in het Natura 2000-plan. Op de uitnodiging van ProRail om in overleg te treden over de mogelijkheden van de uitvoering van instandhoudingsmaatregelen gaat GS graag in om vanaf 2024 afspraken vast te leggen in een meerjarig onderhoudsplan.

Stichting Het Limburgs Landschap (SLL)

Reactie:

SLL gaat in reactie op het verzoek om instemming met een maatregelenpakket (vijf maatregelen) ter realisatie van de doelen van het Natura 2000-plan in op een aantal nadere voorwaarden en aanvullingen op de maatregelen.

SLL geeft aan te kunnen instemmen met de maatregelen om areaal en kwaliteit van het habitatype Ruigten en zomen te verbeteren, mits dit voorzichtig gebeurt.

Voor het opstellen van het bosbeheerplan ziet SLL geen trekkersrol voor zich, aangezien zij maar een klein areaal bos binnen het Natura 2000-gebied bezit, gelegen binnen het Kasteelpark Elsloo. SLL zal het beheer afstemmen op de cultuurhistorische en landschappelijke waarden als onderdeel van de Rijksbeschermden Historische Buitenplaats.

SLL wil bij de uitvoering van de maatregel ter bestrijding van exoten en niet-gebiedseigen boomsoorten zich ook richten op een aantal exoten die niet in het plan worden genoemd waaronder reuzenberenklauw en exotische grassoorten. Een aantal niet-gebiedseigen en exotische houtige gewassen wil SLL als onderdeel van de cultuurhistorie handhaven indien ze geen negatieve invloed op de habitattypen of soorten hebben.

SLL geeft aan dat voor de maatregel om de drainerende werking van een bronloop terug te dringen, zij niet de aangewezen partij zijn maar het waterschap.

Voor de onderzoeksmaatregel naar het voorkomen en de standplaatscondities van een aantal typische en afgenomen plantensoorten van eiken-haagbeukenbossen ziet SLL zich niet als projecttrekker maar is wel bereid mee te denken in het onderzoek.

Antwoord:

De instemming van het SLL om de maatregel uit te voeren voor het uitbreiden van het oppervlak en verbeteren van de kwaliteit van het habitatype Ruigten en zomen (droge bosranden), biedt haar de mogelijkheid om dit op gepaste (voorzichtige) wijze uit te voeren.

Het initiatief voor het opstellen van een bosbeheerplan voor het gehele Natura 2000-gebied, ligt bij de provincie in nauwe afstemming met Staatsbosbeheer als grootste terreineigenaar binnen het gebied.

De betrokkenheid van SLL bij de planvorming is echter wel gewenst. Van belang hierbij is, zoals genoemd onder de zienswijze SLL vraag 1, ondermeer de inpassing van het cultuurhistorische patroon van Kasteelpark Elsloo.

De instemming van het SLL om niet-gebiedseigen boomsoorten en exoten te bestrijden kan zich ook richten op niet met name genoemde soorten uit het plan. Indien andere aanwezige exoten of niet-

gebiedseigen soorten een knelpunt vormen voor de instandhoudingsdoelen of zich nieuwe soorten vestigen, is het juist nuttig om deze in een vroeg stadium te bestrijden voordat ze de kans krijgen zich verder uit te breiden. De aanwezigheid van niet-gebiedseigen houtige gewassen als onderdeel van de cultuurhistorie kunnen het beste worden beoordeeld in het kader van het op te stellen bosbeheerplan. Voor de aanpak van de drainerende werking van de bronloop gelegen binnen een perceel van SLL ligt het initiatief bij Waterschap Limburg. Het betreft hier een primaire watergang (9.001ZG) in eigendom van het waterschap. Waterschap Limburg hecht er daarbij aan dat verdere verkenning van de maatregel wenselijk is om effectiviteit, haalbaarheid en uitvoeringswijze te bepalen. Daarbij zou het aan de orde kunnen zijn dat aangrenzende gronden van SLL bij de inrichting betrokken worden. Een onderzoek naar het voorkomen en standplaatscondities van typische soorten van het eiken-haagbeukenbos zal op initiatief en trekkerschap van de provincie worden uitgevoerd.

Conclusie:

GS kan instemmen met de reactie van Stichting Het Limburgs Landschap om het initiatief te nemen voor de maatregelen voor uitbreiding en verbetering van het habitatype Ruigten en zomen en de bestrijding van niet-gebiedseigen boomsoorten en exoten. De uitvoering van drie andere maatregelen (bosbeheerplan, bronloop en onderzoek) worden bij andere partijen belegd (resp. provincie/Staatsbosbeheer, Waterschap Limburg en Provincie) waarbij het wel wenselijk is dat SLL hier nauw bij betrokken wordt.

Staatsbosbeheer

Reactie:

Staatsbosbeheer geeft aan bereid te zijn de uitvoering van de maatregelen uit het Natura 2000-plan op zich te nemen voor zover deze op eigendom van Staatsbosbeheer plaats dienen te vinden, publiekrechtelijke besluiten genomen zijn of worden genomen en Provincie Limburg en Staatsbosbeheer over de financiering afspraken hebben kunnen maken.

Antwoord:

De voorwaarden die Staatsbosbeheer stelt bij haar toezegging om maatregelen te gaan uitvoeren, zijn in het Natura 2000-plan vastgelegd in het hoofdstuk 6 financiering en subsidieregelingen.

Conclusie: GS is akkoord met de door Staatsbosbeheer gestelde voorwaarden, conform het Natura 2000-plan.

4 Deel D: Ambtelijke wijzigingen

Er zijn in het Natura 2000-plan t.o.v. het ontwerpplan een aantal ambtelijke wijzigingen doorgevoerd die niet voortkomen uit ingebrachte zienswijzen. Het betreft redactionele aanpassingen en actualisatie van informatie (zoals beleid en wetgeving). Deze wijzigingen hebben geen gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen noch voor de aard en omvang van de maatregelen.

Met betrekking tot hoofdstuk 2 Beleid en wettelijk kader, plannen en regelgeving hebben zich sinds begin 2021 een aantal wijzigingen voorgedaan die in het plan zijn geactualiseerd.

- Er is een nieuwe paragraaf (2.2.7) opgenomen betreffende het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) dat in 2022 van start is gegaan.
- In paragraaf 2.3.2 is de actualisatie van de provinciale Omgevingsverordening 2021 opgenomen.
- In 2.3.4 is de tekst geactualiseerd op basis van het Limburgs Natuurprogramma 2023-2030.
- In 2.3.6 is de tekst geactualiseerd naar het nieuwe, vigerende Faunabeheerplan 2020-2026.
- In 2.3.7 is de tekst betreffende de uitvoering geactualiseerd op basis van het Limburgs Programma Landelijk Gebied dat in 2023 is vastgesteld.
- In 2.4.1 is het provinciale waterbeleid op basis van het provinciaal Waterprogramma Limburg 2022-2027 geactualiseerd.
- In 2.4.3 is de tekst geactualiseerd op het onderdeel derogatie en het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn 2022-2025.

5 Deel E: Overzicht Inspraak- en bestuurlijke reacties

Ingekomen

Ingekomen datum	Registratienummer	Volgnr.	Ingediend door	Plangebied
25-2-2021	DOC-00134772	1	Waterschap Limburg	Bunder- en Elslooërbos
			Stichting Het Limburgs	
24-2-2021	DOC-00134393	2	Landschap	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135205	3	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135590	4	LLTB	Bunder- en Elslooërbos
26-2-2021	DOC-00135542	5	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135593	6	ProRail	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135595	7	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135599	8	Arvalis namens agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135602	9	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00136005	10	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00136015	11	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00136020	12	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00136022	13	particulier	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00136025	14	agrariër	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00137687	15	Staatsbosbeheer	Bunder- en Elslooërbos

Bestuurlijke reacties

25-2-2021	DOC-00134772	Waterschap Limburg	Bunder- en Elslooërbos
1-3-2021	DOC-00135593	ProRail	Bunder- en Elslooërbos
		Stichting Het Limburgs	
22-4-2021	DOC-00147668	Landschap	Bunder- en Elslooërbos
21-4-2021	DOC-00150358	Staatsbosbeheer	Bunder- en Elslooërbos